

**РАБОТНИЦА
і СЯЛЯНКА**

№ 8 ЖНІВЕНЬ 1959

+прилог

Явар і каліна

Словы Я. КУПАЛЫ

Музыка Ю. СЕМЯНЬКІ

(Для жаночага дуэта і хору з ф-на)

Andantino con moto

The musical score is written for voice and piano. It consists of four systems of staves. The first system has a vocal line and a piano accompaniment. The second system continues the vocal line with lyrics. The third system continues the vocal line. The fourth system concludes the piece with a final vocal line and piano accompaniment. The tempo is marked 'Andantino con moto'.

Песняй вясны лебядзінаю,
Скінуўшы зімнія чары,
Шэпчацца явар з калінаю
У сумнай даліне над ярам.

Песняй вясны лебядзінаю,
Скінуўшы зімнія чары,
Шэпчацца явар з калінаю
У сумнай даліне над ярам. } 2 разы

Лісцікі зеляней хваляцца
Небу панятлівай мовай:
Росамі мыюцца ранняй,
Песцяцца сонцам паўднёвым.

Чуецца музыка дзіўная
У повесцях сонных імшараў...
Цешыцца явар з калінаю,
Скінуўшы зімнія чары.

На першай старонцы вокладкі: вучаніца
5-га рамеснага вучылішча г. Мінска спартс-
менка другога разраду па мастацкай гім-
настыцы Эліна Дударэнка на трэніроўцы.
Фота І. Стэца і Д. Церахава.

РАДАСЦЬ ЖЫЦЦЯ

ЦУДОЎНЫ час перажываем мы зараз. Кожны дзень набліжае нас да камунізма. Яшчэ ў школе я часта чула і паўтарала надзвычайнае слова — камунізм. Ён здаваўся мне нечым такім далёкім і недасягальным, аб чым можна толькі марыць. І вось далёкае становіцца рэальнасцю. XXI з'езд Камуністычнай партыі заклікаў савецкі народ да разгорнутага камуністычнага будаўніцтва і сказаў — наша мэта — блізка!

Сямігодка — рашаючы крок да камунізма. У імя вялікай мэты самааддана працуюць нашы людзі. Чэрвеньскі Пленум ЦК КПСС паставіў перад намі галоўную задачу — выканаць і перавыканаць сямігадовы план. Ва ўсім і ўсюды мы адчуваем накіроўваючую руку партыі і прызвычаліся давяраць ёй.

Так, камунізм — наша блізкае заўтра. І ўсім нам, асабліва моладзі, поўнай сіл і запалу, трэба стаць сапраўднымі барацьбітамі за тэхнічны прагрэс, за высокую камуністычную прадукцыйнасць працы.

Мне яшчэ нямнога год. Я расла і выхоўвалася пад сонцам Савецкай Канстытуцыі. Яна дала мне адукацыю, работу, радасць жыцця. Таму я працую з вялікім натхненнем, перавыконваю зменную норму, не даю браку.

На камвольны я прышла пасля дзесяцігодкі і праз чатыры месяцы асвоіла работу на станку.

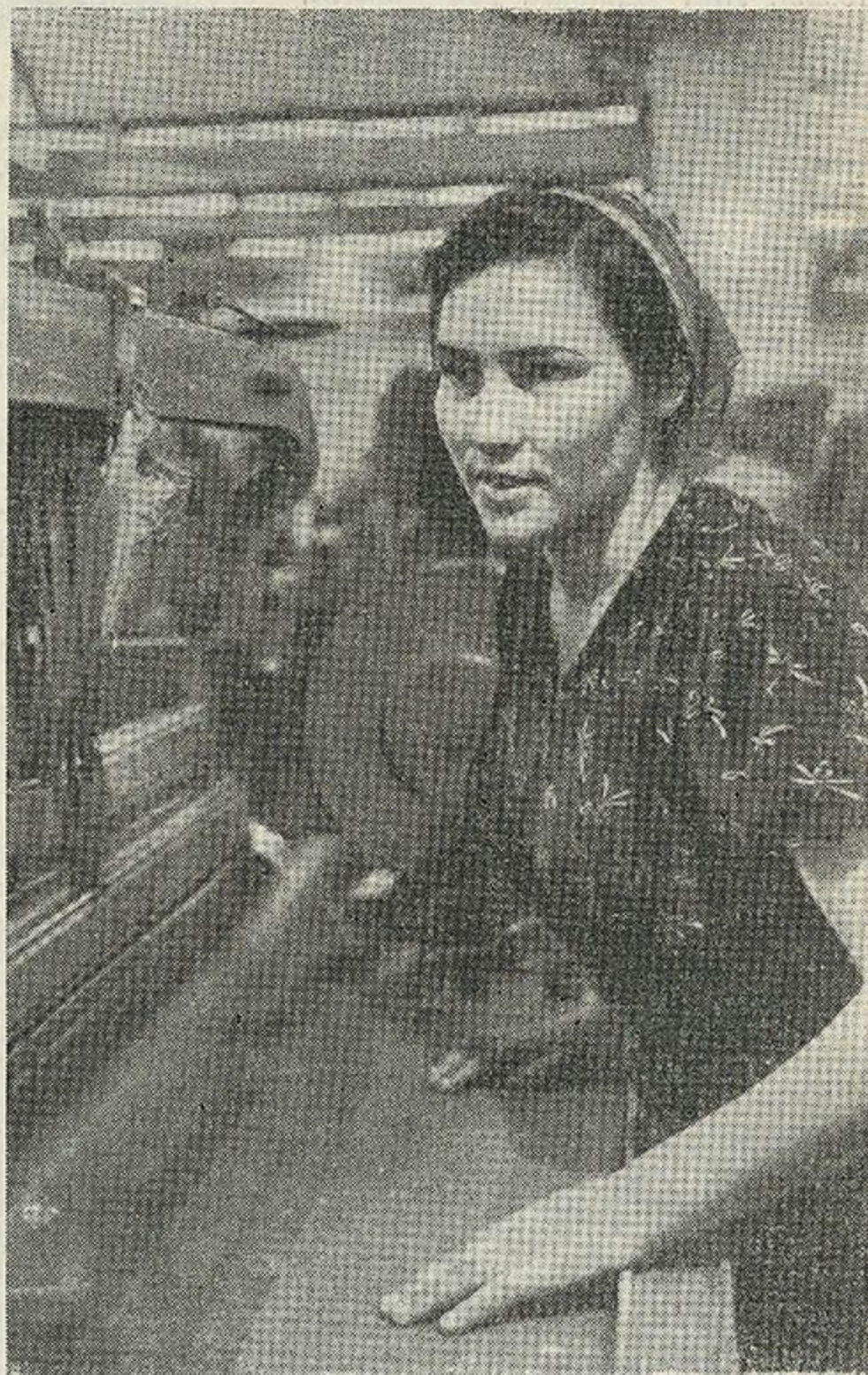
Мы з радасцю даведаліся аб прысваенні Валянціне Гаганавай — брыгадзіру Вышневалочкага баваўнянага камбіната — звання Героя Сацыялістычнай Працы. З перадавой брыгады яна перайшла ў адстаючую, каб дапамагчы маладым работніцам, якія нядаўна скончылі школу ФЗН. Яна часова страціла на зарплате, пайшла на асабістыя ахвяры, але дабілася свайго — вывела брыгаду ў перадавыя.

Яшчэ раней я чула аб патрыятычным пачыне Валянціны Гаганавай і думала — якая яна малайчына!

У нашым цэху нядаўна склалася напружанае становішча: частка брыгад не спраўлялася з планам. Трэба было прымаць рашучыя захады. Якраз тады брыгадзір Віктар Карніцкі ўзначаліў адстаючы ўчастак. Разам з ім перайшлі ў адстаючую брыгаду я, Надзея Маеўская і Браніслава Смалонская. Раней мы працавалі ў адной моцна зладжанай брыгадзе, зараблялі па тысячы рублёў. З пераходам на другі ўчастак усё парушылася: не стала зладжанаасці, якая стварае поспех, давалася асвойваць новае абсталяванне, новы від прадукцыі, вучыць маладых ткачых перадавым, рацыянальным прыёмам работы. Першыя два-тры месяцы мы зараблялі на 200—300 рублёў менш, але не сумавалі.

— Часовая з'ява, — гаварылі дзяўчаты.

І сапраўды. Неўзабаве наш ўчастак пачаў перавыконваць план. Мы зноў зарабляем па тысячы рублёў у месяц, а часам і больш, працуем без браку. Лічым сваім абавязкам дапамагаць зменнай брыгадзе, дзе шмат навічкоў. Я стараюся здаць свой станок ва ўзорным стане, каб зменшчыца магла працаваць адразу ж, не трацячы часу на наладку. Прыходжу на работу раней. Дапамагаю работніцы прывесці машы-

На здымку: Ганна Важнік за работай.
Фота Л. Панковіча.

ны ў парадак і з першай жа хвіліны змены пачынаю выконваць план.

Прайшло чатыры месяцы, і наш ўчастак перавыконвае план. Мы закончым першы год сямігодкі за 9 месяцаў.

На нашым камбінаце больш 44 ткачых і 14 памочнікаў майстроў перайшлі з перадавых брыгад у адстаючыя. Вопыт кваліфікаваных ткачых, правільная арганізацыя працы, добрая наладка машын дапамаглі брыгадам пераадолець адставанне.

Перадварваючы ў жыццё рашэнні чэрвеньскага Пленума ЦК КПСС, памятаючы яго Зварот да народа, верыш у блізкую перамогу камунізма. Вось чаму ўсім так хочацца працаваць! Вось чаму так радасна жыць!

Ганна ВАЖНІК,
ткачыха Мінскага камвольнага камбіната.

**РАБОТНІЦА
І СЯЛЯНКА** ВИДАННЕ ЦК КП БЕЛАРУСІ

ГОД ВИДАНИЯ
ТРИЦАТЬ ПЯТЫ

Пролетарыі ўсіх краін, яднайцеся!

№ 8
ЖНІВЕНЬ 1959

ПАСЛЯ многіх бязвоблачных гарачых дзён прайшоў добры дождж, і Надзея Маркава паспяшала ў поле паглядзець на пасевы. Яна абышла ўсе ўчасткі, а потым сама ўзялася за тыя дваццаць сотак кукурузы, што былі замацаваны за ёй. Тут, на гэтых сотках, яна ўжо не толькі калгасны аграном, сакратар партыйнай арганізацыі, а член другога кукурузаводчага звяна Соф'і Сырамолат. Вярнулася Надзея ў вёску задаволеная, хоць і крыху стомленая: добра растуць і кукуруза, і лён, і тытунь.

Мне хочацца пагаварыць з Маркавай, але тут прымчалася з поля Зінаіда Коршак. Яна ўзбуджана, каштанавыя валасы, кранутыя сівізнай, упалі на лоб.

— Надзя! Будзе лён у нас, аж гай шуміць!

У адказ Маркава смяецца, бліскаючы дробнымі белымі зубамі.

— Гэта наша лепшая звеннявая, Афанасьеўна, — тлумачыць яна. — «Аж гай шуміць» — яе любімая прыказка, вышэйшая ацэнка.

Цяпер смяецца і Зінаіда. На ёй чорны жакет, у буйных рысах твару — энергія, воля, настойлівасць.

Маркава бярэ тры пучкі ільну і кладзе на стол:

— Пазнайце, які з вашага ўчастка.

Коршак глядзіць, а потым паказвае:

— Вось гэты.

— Правільна!

— Добра наліўся колас, — гаворыць Валянціна Шутава — студэнтка Беларускай сельгасакадэміі. Яна праходзіць практыку ў калгасе «Ленінскі шлях» Нясвіжскага раёна. На здымку: В. Шутава (злева) і звеннявая калгаса Мар'я Буглай, якая завочна вучыцца ў сельгасакадэміі.

Фота І. Шышко.

У ГЭТЫМ І

Надзея вырывае ільняную саломку і прабуе моцна сць валакна.

— Аміячнай салетры б цяпер пабоольш, — уздыхае Зінаіда Афанасьеўна. — Я аж плакала ад крыўды. Сама аддала палавіну выдзеленай мне салетры для падкормкі збожжавых, а цяпер кажучь, што на іншых участках лён лепш расце.

— І ў вас лён добры, — супакойвае яе Маркава.

Яны гавораць пра лён, кукурузу, тытунь. Потым Надзея Макараўна дастае з кішэні невялікую тоненькую кніжку і падае Зінаідзе Коршак. Гэта Статут КПСС.

— Такая кніжка ў вас ёсць?

— Ёсць, чытаю.

— Добра...

Коршак развітваецца і адыходзіць: — Мне яшчэ трэба тытунь паглядзець.

— Вось пра каго трэба пісаць, — гаворыць услед ёй Маркава. — Вы ведаеце, хто гэта? — Гэта жонка старшыні калгаса. Ён былы раённы работнік. У нас старшыней з пяцьдзесят пятага года. Калгаснікі, вядомая справа, спачатку глядзелі недаверліва: усякіх бачылі яны старшынь, усякіх жонак. А гэтая «старшыніха» ўзяла ды і пайшла адразу ў поле працаваць. А потым звеннявой зрабілі яе. І ведаеце, як працуе! Усім на зайздасць. Была ўдзельніцай сельскагаспадарчай выстаўкі ў Маскве. Медаль мае, дэпутат абласнога Савета. Рыхтуецца да ўступлення ў партыю.

Я слухаю Надзею Маркаву, і перада мной не толькі паўстае вобраз цудоўнай калгаснай працаўніцы Афанасьеўны, але і раскрываецца характар самой субяседніцы, чалавека душэўнага, які па-сапраўднаму ўмее цаніць людзей.

Сама Надзея Макараўна зусім яшчэ маладая жанчына, ёй няма і трыццаці. Яе жыццёвы шлях яшчэ вельмі кароткі. Вучоба ў сельскагаспадарчым тэхнікуме, затым работа агранома ў калгасах Магілёўшчыны.

У гэтай арцелі яна з вясны пяцьдзесят чацвёртага года. Слабай, адсталай была гаспадарка ў той час. Але ўжо дыхнуў свежы вецер. Вераснёўскі Пленум ЦК партыі паказаў прамы шлях уздыму калгаснай вытворчасці. І перад маладым аграномам паўстала нялёгкая задача — навучыць калгаснікаў правільна апрацоўваць зямлю, укараняць у вытворчасць перадавыя метады агратэхнікі... Надзея працавала не пакладаючы рук.

Стала лягчэй, калі старшыней калгаса быў выбран Канстанцін Міхайлавіч Коршак, добры арганізатар, спрактыкаваны кіраўнік. Паступова расла і мацнела партыйная арганізацыя, а пад яе кіраўніцтвам ішла ўгару і арцельная гаспадарка. У 1956 годзе ўступіла ў члены партыі і Надзея Маркава, а ўжо праз год камуністы аказалі ёй вялікае давер'е, выбраўшы сваім важным.

— Партыйная работа забірае шмат часу, але яна вельмі захапляючая, цікавая, бо маеш справу з людзьмі, з іх выхаваннем. Тут важна быць самой уперадзе, не адставаць.

Надзея Макараўна кладзе рукі на стол, пагладжвае доўгія пальцы. Не, гэта не спешчаныя жаночыя ручкі. Яны ведаюць, што такое праца. І пошук такой рукі — моцны, не расслаблены. У яе вялікіх шэрых вачах то ўспыхваюць, то гаснуць вясёлыя іскоркі. І ўся яе фігура, прыгожы твар з прамым носам і тон-

ШЧАСЦЕ

кімі бровамі, русыя валасы, зачэсаныя куклай, робяць Надзею на дзіва жаночкай, абаяльнай.

Расказвае Маркава пра сябе і сваю работу мала, скупа, але я ўжо даволі чуў пра яе ад людзей і мне бачна, як да краю запоўнен кожны яе дзень нялёгкай, карпатлівай работай.

...У мінулым годзе калгас упершыню вырошчваў кукурузу. Многія адносіліся да яе з недавер'ем, і гэтае недавер'е трэба было разбіць.

— Канстанцін Міхайлавіч, — звярнулася Маркава да Коршака, — трэба б прымацаваць камуністаў да ўчасткаў, тады лепш справа пойдзе.

Коршак згадзіўся, і яны вырашылі склікаць сход. — Давайце ўступім у звенні, возьмем па ўчастку і апрацуем кукурузу, — прапанавала Надзея на сходзе.

Яе падтрымалі. Працаваць на кукурузных плантацыі пайшлі і Коршак, і настаўнік Аляксандр Кніга, і Маркава, і трактарыст Георгій Крыванос, і свінарка Ніна Сырамолат.

Тое, што камуністы самі ўзяліся за вырошчванне кукурузы, зрабіла вялікае ўражанне на калгаснікаў. Кукуруза была клапатліва апрацавана і дала добры ўраджай.

Па ініцыятыве Надзеі на ферме ўстаноўлена начное дзяжурства камуністаў. Часта з дзвюх гадзін ночы дзяжуріць яна сама. Маркава, апрача ўсяго іншага, тут агітатар. Яна праводзіць з даяркамі гутаркі, чытае газеты, глядзіць, як ідзе работа, якія надоі. І работнікі фермы звяртаюцца да яе па ўсіх пытаннях. Адночы даярка Мар'я Дубіна расказала Маркавай, што пастухі Андрэй Кавалёнак і Мікалай Буцанец дрэнна накармілі жывёлу. Надзея Макараўна не пакінула гэты сігнал без увагі. Яна высветліла, што пастухі ў той дзень заставаліся дома, а пасвіць кароў пайшлі іх жонкі. Вельмі непрыемнай атрымалася размова... Але больш такія выпадкі не паўтараліся.

А колькі ў людзей спраў асабістых, колькі розных клопатаў і просьбаў. Да ўсяго трэба прыслухацца, пастарацца дапамагчы. Ды ці адны толькі гэтыя справы?

— Цяжка, вельмі цяжка, ды ў гэтай жа цяжкасці і цікавасць жыцця, — гаворыць Надзея Макараўна.

А не ўсё і не заўсёды ідзе гладка. Бывае, расхвалюецца, але на людзях трымаецца, а потым прыдзе дадому і ў слёзы. І сакратар партарганізацыі, калі ён жанчына, можа паплакаць...

У калгасе ведаюць і цэняць прынцыповасць і сумленнасць свайго партыйнага сакратара. Не тоячыся, яна любому скажа праўду ў вочы. Адночы зрабіў нядобры ўчынак яе муж — камуніст ветэрынарны фельчар Міхаіл Маркаў. І Надзея Макараўна на партыйным сходзе патрабавала накласці на яго строгае партыйнае спагнанне. Але тут члены партарганізацыі не падтрымалі яе. Добры ўсё ж камуніст Міхаіл Маркаў. І абмежаваліся папярэджаннем.

Жыццё Надзеі Маркавай не замыкаецца ў рамкі толькі аграрна-машынабудаўнічай і партыйнай работы. Яна і маці. У яе расце сыноч Валодзя.

— Вось з ім у мяне бяда. Мала я ўдзяляю яму ўвагі. Увесь дзень мы з Міхаілам на рабоце, а ён адзін... Ледзь дачакаецца кожны раз майго прыходу дадому. Столькі ў яго навін і падзей за дзень!

Гаворачы пра сына, як і ўсякая маці, Надзея Мар-

кава прыгажэе. Вочы яе блішчаць, голас робіцца мяккім і глыбокім.

У вячэрнія гадзіны робіцца і ўся хатняя работа. Трэба і дом прыбраць, і сям'ю накарміць, і сына памыць, і спаць пакласці. А то пасадзіць яго на калені і скажа:

— Ну, сыноч, давай мы з табой пагутарым, пачытаем казкі...

Сын любіць такія гадзіны, калі маці з ім поруч.

Лежачы ў пасцелі, ён яшчэ доўга распытвае:

— Ці вялікі горад Мінск?

— На чым бегаюць трамваі?

— А я паеду ў Мінск?

— Спі, сыноч, — нарэшце, гаворыць маці...

— А Сібір — гэта што, больш за Мінск?

І так бясконца — пакуль не засне.

...Часам з'яўляецца ў Надзеі думка: ці не папраціць аслабаныя яе ад абавязкаў сакратара партарганізацыі? Увосень жа сыну ў школу ісці, трэба за ім прыгледзець, прасачыць за ўрокамі. Але адчувае яна: цяжка ёй зараз з усімі гэтымі справамі, але без іх будзе цяжэй. У мінулым годзе яна хварэла, ляжала ў Клічаўскай бальніцы. І як цягнула яе дадому! Як прыехала, адразу ўзялася за работу. Спраў накіпалася шмат: і агра-тэхніка, і вывозка торфу, і складанне перспектывных і вытворчых планаў, і бягучыя партыйныя пытанні. І адразу зрабілася веселей: бачыш, як ты патрэбна гэтым справам...

Сапраўднае жыццё не ведае спакою і млявасці. Яно напоўнена працай, клопатамі, цяжкасцямі. У гэтым і шчасце!

А. МАРЫНІН

Клічаўскі раён,
калгас «Іскра камуны».

ПЕРАДАВЫЯ ЛЮДЗІ БЕЛАРУСКАЙ ЧЫГУНКІ

На здымку: (злева направа) — электразваршчыца Гомельскага вагоннага дэпо Алена Данілаўна Панькова, дэлегат XX з'езду КП Беларусі і XXI з'езду КПСС. Зменная заданне сістэматычна выконвае на 250—300 прац. Аглядчык вагонаў пункту тэхнічнага агляду ст. Асіповічы, дэпутат Вярхоўнага Савета БССР Надзея Іванаўна Ефіменка. Цягніковы дыспетчар Мінскага аддзялення Валянціна Міхайлаўна Казлоўская. Сістэматычна выконвае і перавыконвае ўсе вытворчыя заданні. У першым паўгоддзі за час яе дзяжурства без затрымкі прайшло 190 цяжкаваговых цягнікоў.

Фота В. Калядзінскага.

ТОЛЬКІ Б МІР НА ЗЯМЛІ...

Алена ВАСІЛЕВІЧ

НА РЫС

ЧАЛАВЕК у чорных портахках, у матроскай бесказырцы «Вараг» на маё пытанне, дзе знаходзіцца калгасная птушкаферма, здзіўлена пацпеае плячыма:

— Не ведаю.

— Ну як жа так, браце, не ведаеш? А яшчэ марак. Бесказырку носіш...

Хлапчук рашуча шморгае рукавом па носе:

— Не ведаю...

Нейкі час мы абое маўчым. Я з цікавасцю разглядаю гэтага каранастага сур'ёзнага чалавека; ён, відна, напружана шукае адказу на маё пытанне. І раптам твар яго асвятляецца шырокай—да вушэй—усмешкай:

— Можжа куратнік?!

— Ну, але, няхай сабе куратнік.

— Дык ты ідзі да Яшковых!—ахвотна тлумачыць хлапчук.—Да самых Яшковых—вунь іх крайняя хата. Новая, летась пабудавалі. Бачыш, шпакоўня на бярозе? Дайдзі, а там—прама, прама...

Гэта «а там—прама, прама...» ён суправаджае энергічным жэстам рукі. Цяпер ужо ён глядзіць на мяне паблагліва: «Эх ты, не ведаеш, дзе куратнік»...

На калгасную птушніную ферму мяне вяло жаданне бліжэй пазнаёміцца з Любай Іваніцкай—загадчыкам фермы, леташняй дзесяцікласніцай... Люба, дзяўчына з выгляду замкнёная і негаваркая, прыходзіла ў калгасную канцылярню за парадай, што рабіць. Адмовіўся выйсці на працу падвозчык вады. Некаму, бачыце, калола вочы, што чалавек-пенсіянер пайшоў дапамагчы калгасу. Пайшоў на дадатковы заробаток. І чалавеку затрымалі, не выдалі пенсію... Пакуль гэта падзея абмяркоўвалася ў вышэйшых «сферах» калгаснага кіраўніцтва, мы з Любай паспелі дамовіцца аб сустрэчы ў яе на ферме.

Ферма—вялікі цагляны будынак і яшчэ адзін драўляны—ужо зрабілася цеснай для птушынага царства. Дзве з паловай тысячы курыных, гусіных і качыных галасоў на ўсе лады патрабуюць ад загадчыка фермы і калгаснага праўлення новай дадатковай плошчы:

— Цесна! Горача! Задыхаемся!

І сапраўды цесна. Усяго толькі і ратунку, што Сож—шырокі, магутны, паўнаводны. Цэлы дзень палошчуцца ў ім гусіныя і качыныя чароды... А маленькія, нібы залаты россып на пяску, качаняты і гусянаты—гэтыя небаракі—пякуцца на гарачым дварэ. Праўда, птушніцы не спыняюцца, бясконца наліваюць ім ваду ва ўсе, якія толькі ёсць на ферме, карытцы і міскі... Але ад летняй спякоты ў карытцы з вадой не выратуешся... Хутчэй бы ўжо набрацца сілы і гэтай малечы. Тады не так бы балела сэрца, гледзячы, як яны, бедненькія, раскрываюць дзюбачкі, як просяць піць...

З раніцы да позняга вечара не пакідае Люба фермы. Як вучылася ў школе птушкаводаў, усё здавалася такім зразумелым, такім лёгкай, а як прышла на ферму—клопат, як з мяшка, з усіх бакоў палез.

— Хутчэй ужо, Адам Андрэевіч, матэрыял давайце. А то і кароўнік, і аўчарнік будуць, а як пра птушкаферму, дык і забылі,—скардзіцца Люба старшыні калгаса Адаму Андрэевічу Біркуву.

— Без панікі, таварыш загадчык птушкафермы,—хожа жартам прыгасіць Любін непакой старшыня, а ў самога на душы таксама неспакойна: «Хутчэй трэба страху класці і канчаць, а то вялікую страту панясе ферма»...

Ён бярэ ў рукі светленькае, як маленькае сонейка, качаня. Рука адчувае толькі шаўкавістае казытанне і, здаецца, аніякай вагі... «А гэта ж будучыя пекінкі. Гэта ж будучыя цэнтнеры мяса дзяржаве. І якога мяса! Гэта ж калгасны прыбытак... Хутчэй, хутчэй трэба спяшацца з будаўніцтвам».

І, звяртаючыся да Любы і цётка-птушніцы, старшыня калгаса дадае ўжо голасна:

— Птушкаферма павінна выканаць сямігодку датэрмінова! Сёння ж аддам загад будаўнікам неадкладна ўзяцца за птушнік...

Ён, гэты новы птушнік, не падобны на фермы, што раней будаваліся. Птушнік мае круглую форму. Страх будзе купападобная... У такім будынку, як лічаць спецыялісты, больш паветра і

Гэта Жэня Шчарбакова з калгаса імя Кірава Уваравіцкага раёна са сваімі гадаванцамі.

святла. Апрача бакавых вакон, будзе яшчэ і верхняе святло.

Такой формы будуюцца ў калгасе аўчарнік і новы кароўнік на сто галоў.

...У сябе, на ферме, Люба не здаецца такой негаваркай. Тут яна гаспадыня: тут на вачах і яе радасць і яе клопат. Тут не змоўчыш.

— У першыя дні, як прышла на ферму, так уся страхам і аблівалася. То здасца мне, быццам мала качанят. Кажу да птушніцы: «Давайце, цётчкі, пералічым. Баюся, каб пацукі ці тхор не ўваліліся ноччу ды не падушылі... Палічым—усе. А назаўтра зноў: «Ой, дзе ж гэта нашы гусянаты падзеліся?...» Зноў ловім, пералічваем... А цяпер ужо так прызвычалася, што, здаецца, вачыма магу палічыць.

Люба марыць хутчэй атрымаць пад ферму новы будынак. Тады...

— Тады ў нас і догляд будзе не той, і ферма будзе не тая, і прыбытак калгасу не той. Можжа будзеце яшчэ ў нашым калгасе—заходзьце паглядзець...

Як толькі буду—зайду абавязкова! А пакуль што—трэба яшчэ зайсці да Фёклы Рыгораўны Небрынай і Валі Арцюшковай. Яны на другой ферме—на малочнай—цераз усё Старое сяло...

Старое сяло—адно з трох сёл, аб'яднаных калгасам імя Жданава Веткаўскага раёна,—да вайны налічвала 700 двароў. Вайна пакінула ўсяго толькі 15 хат. Тыф скасіў тут 500 чалавек...

І хоць пасля вайны Старое сяло адбудавалася, працаваць старшынёй калгаса тут нялёгка... Да Старога сяла падыходзіць гомельскі кацёр, і як толькі пачынаецца радыска, цыбуля і шчаўе, большасць старасельскіх калгасніц толькі начуюць дома, а дзень праводзяць на гомельскіх рынках... Тое ж і з мужчынамі—адходнікамі. У калгасе ў іх жонкі, маткі і «соткі»... Таму і крыўдзяцца на старасельцаў калгаснікі з вёсак Залаты Рог і Крысіна. Як нам, маўляў, дык рабі, а яны пыняць толькі свае «соткі», «адход» ды гомельскі рынак... Ды яшчэ ж і наракаюць, што працадзень мала «цягне»...

Пра гэта непрыкметна, пазнаёміўшыся ўжо і нагаварыўшыся, заводзім мы гутарку і з Фёклай Рыгораўнай Небрынай—даяркай, старэйшай у калгасе па стажу работы і адной з лепшых па надоях.

Фёкла Рыгораўна—удава. Муж загінуў пад Сталінградам. Сама выгадала двух дзяцей. Дачка вучыцца ў Мінскім медінстытуце. Сын працуе рабочым. На цагельным заводзе...

— А чаму не ў калгасе?..

— Чаму?—Фёкла Рыгораўна не адвдзіць адкрытага погляду.—Чаму? Не хоча. Там кожны месяц атрымлівае зарплату, а ў калгасе трэба чакаць канца года.

Вазьміце, у нас мінулы год які выдаўся. Вымакла 26 гектараў бульбы—не капалі нават. Град выбіў жыта. Такое жыта было, як мора,—і на табе—злажыў, спляжыў. Не было чаго жаць... А перавядзіце ўсё гэта на грошы—жах адзін, які ўбытак панёс калгас!.. Вось тут

бы другому ці другой і падумаць добра, як лепей узяцца за працу, як лепей агульную бяду адбядоўваць. А людзі ж ёсць такія, што ведаюць адно, сваё: «Тое, што запланавалі, кажа, выдай мне ўсё да капейкі! Да зерня!»

Фёкла Рыгораўна абурана змаўкае, а потым зноў працягвае:

— А ў жыцці ж трэба глядзець наперад, а не толькі азірацца назад. Вы ж ужо напэўна пахадзілі, паглядзелі нашы палеткі, наша будаўніцтва, нашы і дасягненні—не толькі недахопы...

Так, хадзіла, глядзела, гутарыла з людзьмі. Што ж—ураджай у гэтым годзе ў калгасе, як кажуць, дзякаваць богу. Жыта ўраджіла. Аўсы таксама густыя, надзейныя. А на кукурузу з другіх калгасаў ездзяць дзівіцца. Гарачыня, суша, а яна за два метры вымахала. Вось ужо, папраўдзе, царыца палёў!

Па малацэ ўвесь гэты год калгас таксама трымае ў раёне першынство. І будаўніцтва распачаў, можна сказаць, па ўсяму фронту. Восем аб'ектаў узводзіцца. Не было б затрымкі толькі з будаўнічымі матэрыяламі... І на мінулы год калгаснікам скардзіцца грэх: 100 тысяч штук цэглы было адпушчана толькі на індывідуальнае будаўніцтва. І ў большасці жанкам-удовам...

У Старым сяле радыё, электрычнасць, радыёлы, не кажучы ўжо пра веласіпеды, матацыклы і мэблю. Праўда, ёсць яшчэ людзі, што жывуць у вельмі кепскіх хатах (у кепскіх кватэрах яшчэ нямала жыве людзей і ў горадзе—новая сямігодка вырашыць гэтае балючае пытанне). Затое як будуецца людзі! Цяпер ужо саломай крыць страху гаспадар не хоча. Цяпер ён не хоча будаваць і чатырохсценку... Растуць дзеці. Жыццё лепшае з году ў год—трэба пяцісценка! А сенцы і веранду можна і праз які год прыбудаваць... Вядома, не кожны калгаснік мае такую магчымасць, а такія патрабаванні да жыцця ставіць усякі...

— І вось той ці тая скардзіцца на жыццё, не хоча хлеба чорнага есці, а дай яму белы!—як бы падводзіць гаворцы вынік Фёкла Рыгораўна. — А на хлеб—на ўсякі—трэба працаваць, а не чакаць, каб нехта табе яго зарабіў. А што сказаў Ленін: «Хто не працуе—той і не есць!».

Сама Фёкла Рыгораўна ад сваіх 13 кароў, з іх адна ялаўка і дзве першацёлкі, у летнія месяцы надойвае ў суткі па 150 літраў малака...

Карова патрабуе догляду і ласкі. Пакорміш яе добра, у час напоіш, у чыстае стойла паставіш ды прылашчыш—прыбавіць малака! А паспрабуй спусціць яе з вока, з лаянкай ці пагрозай да яе падступіцца—уга, дзе тое малако дзецеца. Фёкла Рыгораўна ўспамінае і напамыць паўтарае вершы пра «сялянскую карову»:

«Не збівай мяне ты кіем,
А давай лепш канюшыну.
Бі лепш рэпай, бураком—
Тады будзеш з малаком»...

Ой, нямала трэба прыкласці працы даярцы, каб «быць з малаком!» Таму і цэніцца высока яе праца. За мінулы год Фёкла Рыгораўна атрымала толькі дадатковай натуроплаты 2.300 літраў малака. А колькі гэта будзе грашыма, калі лічыць па два рублі за літр? Немалыя атрымліваюцца грошы. Праўда, грашам заўсёды знойдзецца месца: дачка-студэнтка (сын няхай сам на сябе зараб-

З вялікай цікавасцю вывучаюць матэрыялы чэрвеньскага Пленума ЦК КПСС у калгасе «Чырвоны Кастрычнік» Церахоўскага раёна Гомельскай вобласці. На здымку: у ільнаводчым звяне Любы Канавалавай.
Фота Ф. Раманава.

ляе) вучыцца ў Мінску. Трэба і паліто, і плацце, каб хадзіла не горш за гарадскіх. Цяпер моладзь любіць добра апранацца... Каб гэтак добра вучыліся ды старэйшых паважалі, як строяцца... Ёй на дачку, праўда, крыўдаваць грэх: удалае дзяўчо, уважлівае. І вучыцца добра: фізіку і латынь (якраз і Фёкла Рыгораўна была тады ў Мінску) здала на «пяць»...

Наша гутарка непрыкметна пераходзіць на дзяцей, на матчын клопат і ўцеху, на тэмы «наогул».

Тым часам пара і развітвацца. Тым больш, што хочацца пабачыцца яшчэ і з Валяй Арцюшкавай.

Што ж—у Валі шчасце сваё. Яму толькі можна зайздросціць. Валі ўсяго 19 год! Камсамолка. Слаўная, прыгожая дзяўчына. Ад хлопцаў адбою няма. На рабоце спраўная, ветлая з кожным. За мінулы год адной толькі дадатковай аплаты атрымала больш 2 тысяч рублёў. Пра такіх дзяўчат кажуць коратка: «Дзяўчына—на ўсе рукі»... Два гады назад Валя скончыла 8 класаў. Спачатку працавала ў паляводчай брыгадзе, потым раптам надумалася: «Пайду, мамка, на ферму. Спраўлюся, не бойся»...

Маці адгаварвала, нават плакала.

— Куды ты пойдзеш? Гэта ж табе не адну карову падаіць, як дома, а трынаццаць! Паходзіш-паходзіш ды і назад будзеш прасіцца, людзей смяшыць.

— Не буду, мамка!

Сказала і зрабіла! Спачатку не раз успамінала матчыны словы, не раз рукі былі, як чужыя,—не чула ні пальцаў, ні плячэй... Але раілася з таварышкамі, да Фёклы Рыгораўны за цёплым словам бегала—патрошку, патрошку і ўцягнулася... Зараз Валя надойвае ад сваіх кароў па 120—130 літраў у суткі.

Аднак у той дзень, калі мы стрэліся з Валяй, скажам шчыра, усе гэтыя тэмы не займалі ў яе сэрцы галоўнага месца. І думкі яе, і сэрца жылі другім... Валя рыхтавалася да вяселля. Вось здарыцца ж так: хадзіла і, здаецца, дружыла з адным. Пра каханне ці пра што там сур'ёзнае, праўда, ніколі не гутарылі, але збоку ўсім здавалася: Валін суджа-

ны... А тут з'явіўся другі—і свет, здаецца, перамяніўся, і сонца пачало ласкавей святліць і неба сінейшым зрабілася, і кветкі запахлі мацней.

Адкуль ты прыходзіш? Якой сілай валодаеш, каханне? Забілася, як ніколі да гэтага не білася, дзявочае сэрца. Закіпела кроў. Позірк стаў бліскучы, неспакойны... «Нікога на свеце не трэба мне, апрача цябе, мой каханы!.. Мой самы лепшы!..»

...Вяселле чакалася ў нядзелю, а ў пятніцу ўжо калгасная рыбалавецкая арцель такіх ляшчоў налавіла, прывезла такі ўлоў, што напэўна і сам Сож дзіваваўся: дзе яны гадаваліся такія!

Няхай жа праз усё жыццё свецяцца Валіны вочы так, як святліліся яны ў той перадвясельны дзень!

* * *

Паволі вяртаюся з калгаснай фермы... Раптам чую за кустом бэзу, каля новага смалістага зруба, ласкавы старэчы голас:

— Ідзі, дурненькі, памый чысценька мордачку і ручкі...

З-за бэзавага куста паказваецца мордачка маленькага неслуха. Вочкі вытрашчаны, шчокі чырвоныя, сам увесь на сонцы засмаліўся—загарэў так, нібы яго ў печы, у духу, падсмажылі... Ах ты, жэўжык, што ж ты не слухаеш бабулю!

...І дзіва-дзіўнае! У гэты самы момант, без усякай сувязі, самі па сабе, такімі зразумелымі і важкімі зрабіліся раптам усе тыя калгасныя лічбы, якія так добрасумленна запісваліся ў мой бланк і асэнсоўваліся толькі розумам. Перспектывныя лічбы калгаснай сямігодкі.

Усёй істотай раптам адчулася, як патрэбны яны і калгасу, і бабулі з унукам, і самой мне, і ўсёй нашай краіне толькі для аднаго: каб добра і мірна ўсім нам жылося! Каб ніколі не засцілі сонца хмары варожых самалётаў. Каб больш ніколі не ступіла на нашу зямлю сваёй злачыннай нагою вайна.

Усе цяжкасці перажывём, пераможам—толькі б мір хадзіў па зямлі!

Першыя крокі

Алесь РЫБАК

Мал. Ю. Пучынскага

Апавяданне

I

ПОЗНА ўвечары, калі з бібліятэкі ўсе пачалі збірацца дамоў, Люся непрыкметна шапнула Жэні:

— Застанься на хвілінку.

Як толькі на ганку заціхлі апошнія крокі, Люся прыадчыніла фортак, каб праветрыць пакой, прывяла ў парадак газеты, шахматы, шашкі і падсела да сяброўкі:

— Вось што, Жэня, нам патрэбна пагаварыць.

— Добра, — адразу згадзілася Жэня і, усеўшыся на высокую лаўку, нецярпліва заматляла нагамі.

— І не сорам табе, — адразу абурылася Люся. — А яшчэ сакратар камсамольскай арганізацыі. У райкоме надоечы недарма цябе прабіралі, ды, відаць, мала.

— А што такое? — бяскрыўдна спытала Жэня.

— «Што такое!» — перадражніла Люся. — Ты ж сама хлопцам патураеш.

— Я! — Жэня хуценька заморгала вейкамі.

— А то мусіць я. Лезе да яе які-небудзь п'яніца абнімацца,

а яна не зварахнецца, сядзіць, быццам каменная. Я яго б правучыла. Не дзіва, што хлопцы ў вас такія сарві-галовы, калі дзяўчаты не ўмеюць трымаць сябе.

— Ой, якая недаткнёная, — надзьмула Жэня свае маленькія губкі. — Паглядзім, як ты будзеш трымацца.

— Я засталася не для таго, каб з табою сварыцца. Нам трэба ўсур'ез падумаць. У вас на ферме нямаведама што робіцца. Камсамольцаў шмат, а толку мала. Зайшла я сёння ў чырвоны куток і дзіву далася — гразь, смурод. На лаўцы ніцма ляжыць загадчык фермы і храпе, аж на вуліцы чуваць. Даяркі кажуць, што зноў недзе налізаўся... Няма ні газеты, ні «баявога лістка». І як старшыня з гэтым мірыцца?

— А хто яго ведае... Самахвалаў да кожнага падліжацца. Нават у старшыні на меснікі выбіўся.

— Вось што, Жэня, — забыўшыся пра нядаўнюю крыўду на новую сяброўку, загаварыла Люся ціхім, ветлівым голасам. — Давай заўтра вывесім на ферме «баявы лісток». Мне ўжо тое-сёе намалюваў адзін хлапец.

Яна дастала з шуфлядкі ўжо аформлены «баявы лісток», дзе побач з карыкатурамі на дзвюх свінарац, якія позняцца на работу, красавалася фізіяномія соннага Самахвалава. Жэня як глянула на карыкатуру, так і пырснула ад смеху.

— Не шкодзіла б яшчэ нашага Зімкова так размаляваць. Ён не раз выпіваў з Самахвалавым. Яго ўжо разбіралі на камсамольскім сходзе, ды што з такога спагоніш?

— А хіба ён камсамалец? — здзівілася Люся.

— Камсамалец.

— Ну, што ж. Прыдзецца пагаварыць з ім. Вось хутка збярем камсамольскі сход і запытаю на яго каго-небудзь з райкома. Гэта ўжо твая ініцыятыва. А заўтра зранку наклею ў чырвоным кутку лісток і зайдзі ўвечары да мяне, бо я ўвесь дзень буду ў горадзе: па кнігі паеду.

Дзяўчаты выйшлі з бібліятэкі, калі ў хатах ужо нідзе не было агню. Жэня баялася ісці дадому, і Люся запрасіла яе да сябе нанач...

Назаўтра, толькі Люся прыехала з горада і адчыніла бібліятэку, да яе прыбегла Жэня, села на канапу і расплакалася.

— Што з табой, Жэня? Што здарылася? — кінулася да сяброўкі Люся.

— Ён мяне... аблаяў пры ўсіх, — скрозь слёзы дрыготкім голасам прамовіла Жэня.

— Хто? — дапытвалася Люся.

— Ды Самахвалаў. — Жэня дастала з кішэні хусцінку і выцерла слёзы. — Павесіла я лісток, а ён як убачыў, дык і лісток парваў і мяне аблаяў.

— Ну, не плач, — спахмурнеўшы, прамовіла Люся. — Мы свайго даб'ёмся. Ён хутка не так заскача.

II

Літары спачатку дваіліся ў яго вачах. І толькі, працёршы кулаком вочы, ён выразна прачытаў тлусты заглавак: «А Самахвалаў лаецца». Хлопец адчуў, як у скроні моцна ўдарыла кроў. Скамячыўшы газету, з сілай шпурнуў яе ў кут і скрозь зубы прамармытаў: «Гм... няшчасная шалахвостка. Я яшчэ пакажу, з кім маеш справу...»

Ён хутка забегаў па пакоі, сціскаючы ад злосці кулакі...

А ў гэты час у бібліятэцы Жэня гаварыла Люсі:

— Ну і малайчына! Здрава ты распякла ў раённай газеце нашага намесніка. Цяпер ён, відаць, лопне ад злосці.

У той вечар Люся доўга сядзела ў бібліятэцы каля добра напаленай кафельнай грубкі.

За акном шалей вецер, гнуў дрэвы, бразгаў варотамі. Неяк жудасна гулі правады. А дзяўчына думала. Думала аб сваім новым жыцці, аб усім перажытым за апошнія месяцы. Прыпомнілася школа, дзесяты клас, выпускны вечар... Дзе цяпер школьныя таварышы? Ці ўдасца калі-небудзь зноў сабрацца ўсім разам? Але нічога не зробіш. Кожны цярэбіць сабе шлях. Неяк дзіўна складаецца жыццё. Хоць бы і ў яе. Хіба школьніцай яна марыла апынуцца бібліятэкарам васьмі тут, у чужой вёсцы, сярод незнаёмых людзей? Калі яна са сваёй лепшай сяброўкай Маняй Дзямешка паступала ў педінстытут і не вытрымала конкурс, то і слязінкі не пусціла перад Маняй, затое, застаўшыся адна, выплакала ўсю горыч, што накіпела на сэрцы... А як цяпер Маня жыве? Ну і сяброўка: ад'язджала, абяцала кожны тыдзень пісаць, а як прыйшлося да справы, то за два месяцы толькі адно пісьмо напісала...

На дварэ глуха ляпнула брамка.

«Пэўна, ветрам», — падумала Люся і хацела ўжо збірацца дадому, як пачула, што хтосьці няўпэўненымі крокамі ўвайшоў у сенцы і пачаў драпаць дзверы, відаць, шукаючы клямкі.

Прайшло некалькі хвілін, а драпанне працягвалася. Люся нерашуча падышла да дзвярэй і прыадчыніла. Яны з візгатам расчыніліся на ўсю шырыню, і на парозе з'явіўся... Люся крадком глянула ў твар чалавеку і адхіснулася. «Зімкоў», — мільганула страшная думка. Дзяўчына адчула, як у яе пахаладзела на сэрцы.

Зімкоў некалькі хвілін вадзіў асалавельмі вачыма па пакоі, пасля, хістаючыся, прайшоў да канапы і сеў на яе.

— Пойдзем дадому, я замыкаю бібліятэку, — асмелілася Люся і, не дачакаўшыся адказу, дадала: — Ужо так позна.

Зімкоў маўчаў, прагна ўстаўшыся дзяўчыне ў вочы.

Люся ўзлавалася:

— Ідзі, тут не гасцініца, каб начаваць.

Зімкоў, заікаючыся, прамармытаў:

— Вось добра, што ты адна. Цяпер мы з табой пагаворым.

Ён паімкнуўся падысці да дзяўчыны. Люся адскочыла ў кут і спалохана закрычала:

— Адыдзі, я не хачу з табой, з п'яным размаўляць.

Зімкоў, распасцёршы рукі, кінуўся да дзяўчыны і, злавіўшы яе, прыцягнуў да сябе. Сіпатым голасам зашаптаў:

— Дурная... Я ж люблю цябе... Чаго крычыш?..

Ён пахіліў яе галаву, намерваючыся пацалаваць. Люся моцна пляснула яму па твары, што было сілы штурхнула яго на канапу, а сама без паліто і хусткі выбегла на ганак. Намацаўшы замок, яна дрыжачымі ад хвалявання пальцамі крутнула ключ і толькі тады перадыхнула. Пастаяўшы колькі хвілін, асцярожна ўвайшла ў агародчык і заглянула ў акно.

Зімкоў німа ляжаў на канапе, шырока раскінуўшы рукі. Шапка яго валялася на падлозе.

Люся, здубянеўшы ад холаду, хуценька зачыніла акяніцы і падалася дадому. Не даходзячы да брамкі, яна заўважыла, як ад плоту шарахнулася ўбок чыясь постаць. І ўжо на вуліцы разгледзела, як нехта шпаркімі крокамі, амаль падбегам, аддаляўся ад дому...

Прыбегшы да сябе, Люся хутка распранулася, шыгнула пад пярыну і затаілася, прыслухоўваючыся да біцця сэрца. Яна ніяк не магла апамятацца. Хацелася ўткнуцца тварам у падушку і плакаць, плакаць, а ад чаго, і сама не магла зразумець...

Спала яна ў гэтую ноч трывожна. Снілася рознае. Скрозь дрымоту чула нейкі звон. Прачнуўшыся, улавіла ціканнае гадзінніка, і ўсё зразумела.

Прыпомнілася нядаўняе. Перад вачыма стаяў п'яны Зімкоў, яго рукі, якія нерухама звесіліся з канапы, шапка на падлозе... На момант дзяўчыне стала шкада яго. «І чаго ён так п'е? — мучыла думка. — Можна ў яго якое гора». Яна ўспомніла, як аднойчы нехта гаварыў, што Зімкоў у цвярозым выглядзе — найлепшы хлопец, дружны, працавіты. Ды раней і не піў. А цяпер ніхто не мог зразумець, што з ім здарылася. Люся прыпомніла, што яна замкнула яго, не пагасіўшы лампу. У яе мільганула думка пайсці і адмакнуць бібліятэку, забраць сваё верхняе адзенне і, калі ацверазеў Зімкоў, выпусціць яго.

Намацаўшы на сталю запалкі, яна чыркнула адну з іх і глянула на гадзіннік. Стрэлкі паказвалі палову шостага. На спех апрануўшыся, яна асцярожна, каб не разбудзіць гаспадыню, выйшла з хаты.

Дзеньму халодны, парывісты вецер. Цяплей захінуўшыся гаспадынінай хусткай, Люся прыбавіла кроку і хутка была каля бібліятэкі. Нячутна прычыніўшы за сабою брамку, дзяўчына асцярожна падышла да адной з акяніц і заглянула ў шчыліну. Адтуль тонкай касою прасвечвалася блеклае святло. Нічога не разгледзеўшы, Люся паднялася на ганак і памацала замок. Яна моцна здзівілася, знайшоўшы ў ім ключ. «Ну і баязліўка», — іранічна падумала яна пра сябе.

Каб не разбудзіць Зімкова, яна ціха зайшла ў сенцы, перавяла дыханне і адчыніла дзверы. Зімкоў сядзеў ля грубкі і, як ні ў чым не бывала, курыў папяросу. Ад нечаканасці Люся разгубілася і хацела ўжо рушыць назад, але спакойны голас хлопца прывёў яе ў раўнавагу.

— Не бойся, Люся. Ты мне раскажы, што я натварыў тут?

Люся строга адказала:

— Нахабнік. Як табе не сорам.

— Люся, прабач, але сёння я многае перадумаў. Я ведаю, што аба мне гавораць, але гэта не зусім так...

— Я не хачу слухаць цябе, — строга абарвала яго дзяўчына. — Ідзі дадому і праспіся, а пасля будзем гаварыць. І больш не хадзі сюды п'яным!

Зімкоў пайшоў. Люся крыху пачакала, а пасля апранулася, патушыла лампу і таксама выйшла.

Люся не ведала, чаго яе выклікаюць у райком камсамол. Надвечар у бібліятэку зайшоў паштальён і, як звычайна, з кіпай новых газет і часопісаў паклаў на стол невялікі блакітны канверт, адрасаваны на яе імя. Ускрыўшы канверт, дзяўчына знайшла запіску, у якой прасілі тэрмінова з'явіцца ў райком.

У той вечар бібліятэку яна зачыніла раней звычайнага. Перад дарогай хацелася добра адпачыць. Спаць лягла а палове адзінаццатай, але заснула не хутка. Думала аб выкліку. Узніклі розныя меркаванні. «Напэўна, будуць прабіраць за работу. Але што я магла зрабіць за такі кароткі час?» — думала дзяўчына.

Назаўтра а дзiesiąтай гадзіне яна была ўжо ў райкоме. Ціха падышоўшы да дзвярэй сакратара, паправіла на галаве хустцінку і нерашуча пастукала.

З-за дзвярэй пачуўся прыглушаны мужчынскі голас:

— Зайдзіце.

Перавёўшы дыханне, дзяўчына адчыніла дзверы і ўвайшла ў пакой. За сталом сядзеў маладых гадоў мужчына і штосьці пісаў.

Люся прывіталася. Сакратар ледзь улоўным кіўком галавы адказаў на прывітанне і прапанаваў сесці. Пасля, зняўшы акуляры, уважліва паглядзеў на дзяўчыну і спытаў:

— Вы па якому пытанню?

Люся дастала з сумачкі запіску і падала сакратару. Ён адзеў акуляры і нейкі момант углядаўся ў паперку.

— Дык гэта вы будзеце Міронава?

— Я, — Люся інстынктыўна адчула, што нешта здарылася, калі аб ёй ведаюць ужо ў райкоме.

Сакратар змерыў яе ўважлівым позіркам і ціха прамовіў:

— Дык як жа, таварыш Міронава?.. Вашы паводзіны...

«Якія паводзіны?» — хацелася спытаць Люсі, але яна не асмелілася і толькі адчула, як у яе захапіла дыханне.

А сакратар штось недагаварыў і пачаў пытацца: дзе вучылася, хто бацькі, як вольны час праводзіць...

Люсі абрыдлі такія непатрэбныя пытанні, і яна выдыхнула з сілай:

— Чаго выклікалі мяне?

Сакратар падняўся з-за стала і нервова пачаў хадзіць па кабінёце.

— Нам стала вядома, што вы, вясковы культработнік, непрыстойна трымаеце сябе.

— Як непрыстойна?! — дзяўчына адчула, як нейкі цяжкі камяк сціснуў ёй горла.

— Вам лепш ведаць. Вы, як нам казалі, патураеце грубым звычкам лайдакоў і п'яніц, такім, як Зімкоў. Вы ж ноччу трымалі яго ў бібліятэцы?

Люся зразумела ўсё. На нейкі момант у яе памяці паўстаў

п'яны Зімкоў, непрыемная сустрэча з ім, чыясь таямнічая постаць, якую яна прыкмеціла, калі выходзіла на вуліцу ў той непагодны вечар.

Дзяўчына густа пачырванела.

— Хто пусціў такую плётку? — ужо нічога не памятаючы, ціха спытала яна.

— Вы лічыце, што намеснік вашага старшыні будзе займацца паклёпам?

Люся была зусім збянтэжана.

— Самахвалаў?! Ведаеце што, — яна паднялася, белая, як палатно, — прабачце мне, але я не магу гаварыць...

Яна недаказала і выбегла з кабінета. Дзяўчына ўжо не чула, як сакратар услед ёй сказаў:

— Ну і гарачая... Трэба ж разабрацца як след...

IV

Скверык у райцэнтры быў ціхі, бязлюдны. Люся села на лаўку і задумалася. Слёзы самі цяклі з вачэй.

Яна плакала, уткнуўшыся тварам у далоні. Вострыя плечы ўздрыгвалі часта і нервова. Зрэдку яна паднімала галаву і мутнымі ад слёз вачыма глядзела туды, адкуль нядаўна выбегла. Усё для яе ў гэты час здавалася нецікавым: і новая вёска, і бібліятэка, і гаспадыня, і нават Жэня... Хацелася забраць свой невялікі чамадан з небагатымі пажыткамі і, не аглядаючыся, бегчы, бегчы туды, дзе яе ўсе ведаюць, давяраюць. «Мама, любая, ты не ведаеш, як мне цяжка», — так і рваўся крык набалела душы. У вачах на нейкі момант паўстаў вобраз маці, добрай, ласкавай, клапатлівай. Прыпомнілася, якімі вачыма глядзела на яе маці, калі выпраўляла ў незнаёмую мясціну. У гэтых вачах было столькі журбы і надзеі, столькі пяшчоты і ласкі, што ніколі іх не забыць. Прыпомніліся і словы маці: «Глядзі, дачушка, старайся. Будзе цяжка — не кідайся ў распач. У жыцці ўсякае бывае. Трымайся людзей, яны табе дапамогуць. А нашы людзі добрыя, толькі ўмей падысці да іх сэрца».

Люся дастала хусцінку, выцерла слёзы і прашаптала: «Не, я ніколі не падвяду цябе, мама...»

Занятая сваімі думкамі і горам, дзяўчына не заўважыла, як каля яе схілілася чыясьці постаць. І толькі тады, калі на сваім плячы адчула кволы дотык рукі, спалохана спахапілася.

— Ты, Жэня? Як ты сюды трапіла?

Жэня глянула ў твар Люсі і, адразу спахмурнеўшы, ціха спытала:

— Ты плакала? Не варта...

— Ды я так, — Люся пастаралася ўсміхнуцца, але ўсмешка атрымалася няўдалай.

— Ой, не падманеш. Бачу, што перажываеш... Але мы за цябе гарой пастаім. Уся моладзь аб табе добра адклікаецца.

— Праўда? — Люся недаверліва глянула на сяброўку.

— Праўда, праўда!

Жэня абвіла сваімі тоненькімі рукамі Люсіну шыю і прытуліла да яе сваю шчаку.

— Ой, Жэня, якая ты добрая, а я і не ведала дагэтуль. — Люся моцна сціснула руку сяброўкі. — Але ты каб толькі ведала, што на мяне нагаварылі.

І Люся расказала аб усім: і аб сустрэчы з Зімковым, і аб чалавеку, які, відаць, сачыў за ёю, і аб плётцы Самахвалава, і аб размове з сакратаром...

— А я толькі з райкома камсамола, — хітра прыжмурылася Жэня. — Узносы здавала. Сакратар папрасіў адшукаць цябе. Скажаць нешта хоча...

— Я не пайду больш, — запрагэставала Люся.

— Не, ты схадзі... Сакратар прасіў, каб ты абавязкова наведася.

...І зноў Люсі прыйшлося ўзыходзіць на райкомаўскі ганак. Неяк сорамна было, што яна, як маленькая дзяўчынка, выбегла ад сакратара і нават не спрабавала пастаяць за сябе, даказаць, што ніколеккі не вінаватая.

У калідоры не было ні аднаго чалавека. Ціха. Толькі аднекуль з-за бакавых дзвярэй даносіўся стук машыны.

Сакратар, убачыўшы Люсю, неяк вінавата ўсміхнуўся і ветліва запрасіў сесці. Люся недаверліва глянула на яго. «Чаму ён такі?» — не разумела дзяўчына.

А сакратар тым часам казаў:

— Дык вось, таварыш Міронава, мы ўжо ва ўсім разабраліся. А маглі б разабрацца і пры першай сустрэчы, калі б вы так не гарачыліся. Мы дарэмна вас патурбавалі. У нас толькі што пабывалі людзі з вашага калгаса, і нам усё стала зразумелым. А аб паводзінах вашага Самахвалава мы пададзім звесткі, куды патрэбна...

Люся выйшла з райкома, ніколеккі не верачы, што ўсё так проста скончылася. Ёй здавалася, што вось-вось сакратар аклікне яе, скажа, што пажартаваў, і зноў стане ўсё па-старому. Але яе ніхто не аклікнуў. Яна сышла з ганка, выйшла на вуліцу і спынілася, як укапаная: ля плота стаяў Зімкоў і таямніча ўсміхаўся.

Люся строга глянула на яго і хацела ісці назад, але Зімкоў у адзін міг падбег да яе і моцна схопіў за руку:

— Чаго ўцякаеш? Усё яшчэ баішся?

Люся азірнулася і спалохана зашаптала:

— Адыдзі, і так мне дасталося з-за цябе, бессаромны. Яшчэ з райкома камсамола ўбачаць...

Зімкоў расмяяўся:

— Ну, і няхай цяпер бачаць. Я і сам быў толькі што з Жэняй там і расказаў усё-ўсё і як Самахвалаў напайў мяне, і як давеў да бібліятэкі, і як дамагаўся, каб я зняславіў цябе. Але дудкі — не ўдалося... Жэня яшчэ некалькі дзён назад даведася, што на цябе напаклёпнічалі ў райком, і сагітавала мяне пайсці разам туды і ўсё расказаць. Хацелі, каб ты і не ведала нічога, ды не разлічылі, спазніліся крыху...

— І гэта ўсё праўда, Толя? — Люся адчула, як нечым цёплым, чаго ёй не ставала ўвесь час, напоўнілася яе сэрца.

А тым часам моцная хлапечая рука гарача сціснула яе пальцы.

Нядаўна да нас, на малочна-таварную ферму, прызджалі госці з Крывіцкага раёна. Іх, вядома, цікавілі нашы парадкі, дасягненні. Сярод экскурсантаў былі і даяркі.

Адну з іх я запрасіла да сябе. Яна назвалася Верай. Прозвішча не памятаю.

Ляглі мы спаць. Але бачу—Веры не да сну. Яна мяне пытае:

— Глаша, а колькі ты надала малака за мінулы год?

— 3259 кілаграмаў ад каровы, — адказваю.

— А сёлета, колькі збіраешся надаліць?

— 3500 кілаграмаў...

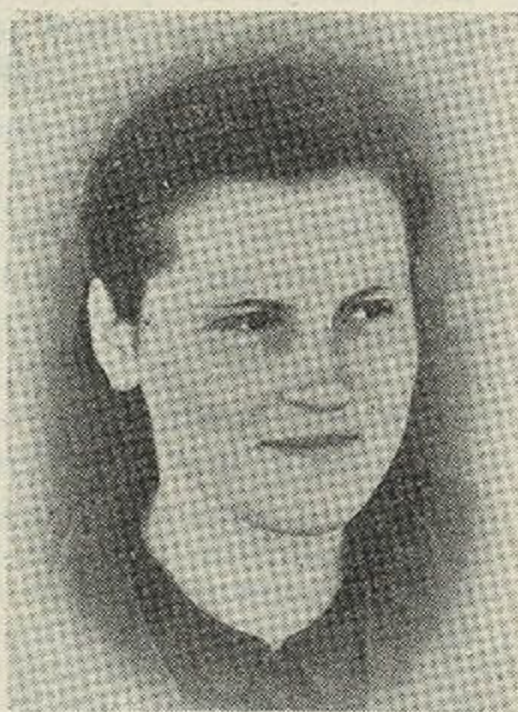
Крыху падумаўшы, я ўсё ж дадала, што буду змагацца за чатыры тысячы кілаграмаў. Праўда, было гэта рызыкаўна, бо пашавы перыяд яшчэ толькі пачынаўся.

Іншая справа цяпер. За першае паўгоддзе я атрымала ад кожнай фуражнай каровы па 1990 кілаграмаў малака. Ёсць упэўненасць у тым, што будучы і чатыры тысячы, а магчыма і больш.

Група, якую я даглядаю, складаецца з 11 кароў. Тры з іх буралатвійскай пароды, астатнія мясцовай. І амаль

Лета—пара высокіх надояў

усе высокапрадукцыйныя. «Краска» дае ў суткі 20 літраў малака, «Серга» — 18,

Глафіра КРЫВЕНАК.

«Лянівая» — 16. Такую прадукцыйнасць забяспечваюць дзве ўмовы: добрае кармленне і раздой.

На нашай ферме кармы атрымлівае даярка і сама іх раздае жывёле. Корміць, як гаворыцца, па заслугах. Не магу ж я аднолькава карміць «Краску» і «Ягадку». Апошняя дае ўдвая менш малака, значыць ёй і корму належыць менш. На нашай ферме дойны статак заўсёды забяспечаны багатай ежай. Летам, напрыклад, на карову выдаецца 3 кілаграмы канцэнтратаў і ўволю злёнай падкормкі.

У нас паміж пастухамі і даяркамі ўсталявалася моцная дружба. Усе мы маем адзіны клопат—больш надаліць малака, датэрмінова выканаць абавязацельствы.

За першы год сямігодкі даяркі павінны атрымаць 370 ц малака на сто гектараў сельгасугоддзяў. Мы робім усё магчымае, каб узяць гэты рубж. За шэсць месяцаў бягучага года ўжо атрымалі па 187,3 ц малака.

Першыя поспехі яшчэ больш натхнілі. Даяркі і пастухі паставілі мэту —

атрымаць ад кожнай дойнай каровы пуд малака ў суткі. Задача не з лёгкіх, але зусім пасильная.

У чэрвені я павінна была надаліць ад сваёй групы кароў 3500 кілаграмаў малака, надала ж 4262, што складае ў сярэднім ад кожнай каровы па 13 кілаграмаў малака ў суткі. У ліпені хачу дабіцца пуда малака ў суткі. За тое ж змагаюцца і мае сяброўкі Ліна Дуброўская, Зінаіда Кажамяка, Валліціна Жадэйка, Соня Карчэўская.

За сем год я авалодала тэхнікай раздою. Свае веды стараюся перадаць маладым даяркам Мар'і Крывёнак, Ніне Крывёнак, якія на ферме працуюць першы год.

Калектыў у нас згуртаваны, умее стрымаць сваё слова. А ў гэтым гарантыя таго, што свае сацыялістычныя абавязацельствы выканам датэрмінова.

Няхай гэта будзе больш поўны мой адказ на пытанне маёй новай сяброўкі—Веры з Крывічоў.

Глафіра КРЫВЕНАК,
даярна калгаса «17 верасня» Глыбоцкага раёна.

Ганаровае мацярынства

У вёсцы Воўкавічы Талачынскага раёна жыве Еўдакія Мікалаеўна Савік. Яна нарадзіла і выхавала адзінаццаць дзяцей. Такіх жанчын Савецкая дзяржава акружае вялікай любоўю і павагай. Еўдакія Мікалаеўна прысвоена ганаровае званне «Маці-геранія». Кожны месяц яна атрымлівае матэрыяльную дапамогу ад дзяржавы. Ёй выплачана каля 40 тысяч рублёў.

Не толькі адной Савік выдаецца такая дапамога. Алена Герасімаўна Козік з пасёлка Слаўнае атрымала на выхаванне дзяцей 37 560 рублёў. Маці дзесяці дзяцей Юліі Канстанцінаўне Рымкевіч з вёскі Палюдава дзяржава выдала каля 35 000 рублёў. Можна прывесці мноства прыкладаў вялікай дапамогі, якую дзяржава аказвае жанчыне-маці. Усяго па раёну толькі ў 1958 годзе выплачана 1 371 360 рублёў. У сярэднім у месяц выплачваецца 120—130 тысяч рублёў дапамогі мнагадзетным і адзіночым маці.

Мацярынства ў нашай краіне ганаровае, а маці, асабліва мнагадзетныя, акружаны ўвагай і пашанай. У Талачынскім раёне ўзнагароджаны ордэнам «Мацярынская слава» і медалем «Медаль мацярынства» 1 321 маці. Залатую Зорку з надпісам «Маці-геранія» носіць 21 жанчына. Яны нарадзілі і выхавалі па дзесяць і больш дзяцей.

У сям'і маці-гераніі Еўдакіі Мікалаеўны Савік усе працуюць. Яна прывучае дзяцей да працы з малых год.

— Весці гаспадарку мне, напрыклад, — расказвае яна, — акрамя мужа, дапамагаюць старэйшыя дзеці. Яны рана прывучыліся засцілаць свае пасцелі, выціраць шыл з вокнаў, маблі, прыбіраць у пакоі. Дзяўчынкі яшчэ ў

дашкольным узросце навучыліся мыць пасуду і невялікія рэчы для сябе, а хлопчыкі-школьнікі—выціраць падлогу, рамантаваць нескладаныя хатнія рэчы. Я з мужам працую ў калгасе імя Суворова. Маю добры дом, карову, дробную жывёлу. У хаце поўны дастатак. Працоўнымі шляхамі ідуць па жыцці і мае дзеці. Дачка Галіна працуе ў Сталінску. Усёй душой прывязалася да будаўнічай работы. Сын Фёдар працуе ў органах міліцыі пры Віцебскім аблвыканкоме. Дачка Раіса замужам. Дачка Антаніна працуе ў калгасе. Сын Васіль таксама ў калгасе. Ніна, Тамара, Рыгор і Вольга — вучні. Аб іх магу сказаць: яны стануць добрымі савецкімі людзьмі, працавітымі і здаровымі. Мікалай і Ганна — дашкаляты. Калі за нядзельным сталом збіраецца ўся наша сям'я, міжволі ўспамінаю сваю маці. Ёй жа нараджаць іншы раз прыходзілася ў полі, сярод толькі што звязаных снапоў. Аб якой-небудзь медыцынскай дапамозе не магло быць і гутаркі. А аб падтрымцы дзяржавы і ў сне не бачыла. Простымі людзьмі раней пагарджалі. Цяпер іншая справа. У нашай краіне клапацяцца аб лёсе кожнага працаўніка, кожнай сям'і. Не забыта і я. Наш родны ўрад прысвоіў мне ганаровае званне маці-гераніі і ўручыў Залатую Зорку. На ўсё жыццё запомніўся мне гэты радасны дзень.

В. ЧАПЦОВ,

інспектар раённага аддзела сацыяльнага забеспячэння.

Е. Шагаль. Пасварыліся...

У РЭДАКЦЫЮ прыйшло пісьмо. Яно без подпісу і без адраса, але нам хочацца адказаць яго аўтару — дзяўчыне, якая пакахала жанатага чалавека.

Жыццё ў апошні час страціла для яе ўсякі сэнс, паколькі «сям'ю разбіваць нельга» і, значыць, нельга кахаць таго, каго хочацца. Каханне, такім чынам, стала галоўным, рашаючым момантам у жыцці гэтай дзяўчыны: няма кахання — няма жыцця, а калі

АДКАЗ НЕВЯДОМАЙ

жыццё ёсць, то сумнае, пустое, няшчаснае... І цяжка супроць гэтага што-небудзь сказаць.

Але ўявім сабе, што каханне... ёсць. Уявім, што сямейны чалавек таксама захапіўся дзяўчынай, якая яго пакахала, кінуў жонку і дзяцей, злучыў сваё жыццё з новай сяброўкай. Ці даволі гэтага для поўнага асабістага шчасця? Ці будзе гэта «сумеснае жыццё па ўзаемнаму кахання»?

Вядома, у аснове ўсякай шчаслівай сям'і ляжыць узаемнае каханне мужа і жонкі. Але кожная замужняя жанчына ведае, што гэтага яшчэ вельмі мала для асабістага шчасця, што сямейныя адносіны больш складаныя, чым адносіны любоўныя. Хіба не часта здараецца, што людзі, якія да ўступлення ў шлюб кахаліся глыбока і пяшчотна, ператвараюцца ў няшчасных мужа і жонку? І зусім не таму, што адзін з іх здрадзіў другому, што каханне стала халаднай.

Шчасце прыходзіць тады, калі сумеснае жыццё кахаючых не прыгнятае асобу, а садзейнічае найбольш поўнаму яе раскрыццю, росквіту ўсіх яе здоль-

насцей. Каханне павінна дапаўняцца дружбай з усімі ўласцівымі ёй якасцямі: узаемным давер'ем, павагай, пашанай, духоўнай блізкасцю. Твая радасць — мая, тваё гора — маё, твае клопаты — мае клопаты... Добра жывецца той сям'і, дзе муж і жонка разам смяюцца і разам сумуюць, разам перажываюць тое, што з'яўляецца для кожнага з іх галоўным.

У нашы дні ўсё менш сустракаецца жанчын, для якіх галоўным у замужстве з'яўляецца мяшчанская ўтульнасць, пасцель з гарой падушак, матэрыяльная забяспечанасць. Галоўнае для савецкай жанчыны — удзел у грамадскім жыцці краіны ці то шляхам выхавання дзяцей, работы на прадпрыемстве, ці то творчай дзейнасцю. Для такой жанчыны важны душэўны спакой, сяброўская падтрымка мужа, упэўненасць у моцнасці сваіх сямейных адносін. Толькі такія ўмовы садзейнічаюць поўнаму росквіту ўсіх душэўных сіл жанчыны, робяць яе шчаслівай. Яна ж, у сваю чаргу, перанясе сваё шчасце на дзяцей і мужа.

Чаму ў некаторых сем'ях няма такой дружбы? Адной з галоўных аб'ектыўных прычын з'яўляецца наяўнасць у аднаго з супругаў (дапусцім, у мужа) першай сям'і. Дзяўчына ўступіла ў шлюб з адкрытым сэрцам, гатовая на ўсё для каханага чалавека. А ён не можа адказаць ёй тым жа: у яго ад іншай жанчыны дзеці, якім па праву належаць яго любоў, увага і клопаты... Ён не можа забыць аб тым, што сваё шчасце пабудоваў на няшчасці другога, а галоўнае — на няшчасці дзяцей. Патрэбна шмат розуму і такту, каб новая сям'я ўмацоўвалася, а маладая жонка не адчувала сябе абражанай клопатамі мужа аб ранейшай сям'і. Але так рэдка здараецца, і каханне бяссільна тут што-небудзь змяніць. Пачынаюцца крыўды, непаразумеўні. Муж стараецца скрываць ад жонкі рад учынкаў у адносінах сваіх дзяцей; яна адчувае сябе зняважанай такой скрытасцю. І дзе тут думаць аб росквіце асобы! Недамоўкі, крыўды, дакоры прыгнятаюць яе, перашкаджаюць спакою. Муж і жонка нервуюцца. Міжволі ўзнікае пытанне — першы вястун бяды: «Навошта я вышла за яго замуж?..»

Вядома, сустракаюцца жанчыны, якія звязалі сваё жыццё з жанатым чалавекам і адчуваюць сябе шчаслівымі. Але якой цаной душэўных сіл далася ім гэтае шчасце і ці сапраўды яно такое бязвоблачнае, як

у тых жанчын, якія пабудавалі сваю сям'ю не на руінах?

І ўсё ж такія разважанні — не поўны адказ яшчэ на пытанне нашай чытачкі: як жа быць далей, што рабіць, як жыць без кахання, на якое не маеш права?

Дарагая дзяўчына, слоў няма — вельмі цяжка адмаўляцца ад кахання. Але хіба сапраўды так трагічна Ваша становішча, якім яно здаецца Вам сёння?

Вядома, не. Вы — маладая, здаровая. А ўжо гэта адно значыць — шчаслівая! Наперадзе ў Вас вялікае жыццё. Вы яшчэ сустрэнеце такое каханне, якое не трэба будзе хаваць ад людзей, не трэба будзе душыць і баяцца. Паверце, яно да Вас прыдзе!

А пакуль — хіба ў Вас няма спраў, няма сяброў, няма кніг? Звярніцеся да іх. Яны дапамогуць Вам справіцца з сабой.

Памятайце, нарэшце, што чалавек — сам каваль свайго шчасця.

Н. СЯДОВА

Вось яны, здабыткі народныя

А. ЛАЗНЯВЫ

ЯШЧЭ здалёк заўважаеш мора зеляніны, у якім патанае Аршанскі ільнокамбінат. Цэхаў пакуль не відаць; яны там — за дамамі; іх таксама акружаюць любоўна разбітыя алеі і скверы, яркія кветкі на газонах і клумбах.

Роўная зялёная вуліца вядзе да галоўнага ўваходу. Па яе абочынах цягнуцца ў вышыню пірамідалыя таполі, развесістыя клёны. Кіпіць лісце ад набегшага ветрыку. На гладкім, адпаліраваным асфальце — мудрагелістыя сонечныя цені. У скверы — чарада дзяцей: дзіцячы сад. Дарослых на вуліцы амаль не відаць — многія на рабоце, а тыя, хто ўжо закончыў работу, — адпачываюць. Прыемная паўднёвая цішыня стаіць над кварталамі.

Але першае ўражанне хутка змяняецца. Ледзь ступіш за парог праходной, на тэрыторыю камбіната, як адразу ўлоўліваеш характэрны шум прадзільных і ткацкіх машын. Там, у цэхах, тысячы людзей ператвараюць слаўны беларускі лён у гатовую прадукцыю, так неабходную нашай народнай гаспадарцы.

Працуюць на камбінаце пераважна жанчыны. Яны па праву лічацца тут гаспадарамі, кіруюць складанымі машынамі, працуюць майстрамі, інжынерамі. Гэта асноўная сіла, якая вырашае поспех вытворчасці.

Мы разгаварыліся з ветлівай, не па гадах рухавай Мар'яй Сцяпанаўнай Конанавай — намеснікам дырэктара камбіната па быту. Кватэры, харчаванне, адпачынак, дзіцячыя і медыцынскія ўстановы — усе гэтыя самыя жыццёвыя пытанні ўваходзяць у кола яе абавязкаў. І трэба быць па-сапраўднаму таленавітым кіраўніком, каб усюды паспець, усё зрабіць і, самае важнае, — праявіць максімум клопатаў аб чалавеку.

Сёлета працаўнікі камбіната атрымаюць больш дзвюх тысяч квадратных метраў жыллой плошчы. Мар'і Сцяпанаўне хочацца, каб уступілі ў строй і тыя два 80-кватэрныя дамы, якія ўжо ўзведзены пад дах. Але гэта не так проста: патрэбны дадатковыя асигнаванні. Тым часам велізарныя сродкі ідуць

на будаўніцтва новых вытворчых карпусоў. Неўзабаве камбінат павялічыцца ўдвая і будзе выпускаць не толькі мешкавіну, але і высака якасныя тонкія ільняныя тканіны.

Мар'я Сцяпанаўна прапануе пахадзіць па гарадку, дзе пасля вайны ўсё стваралася нанова.

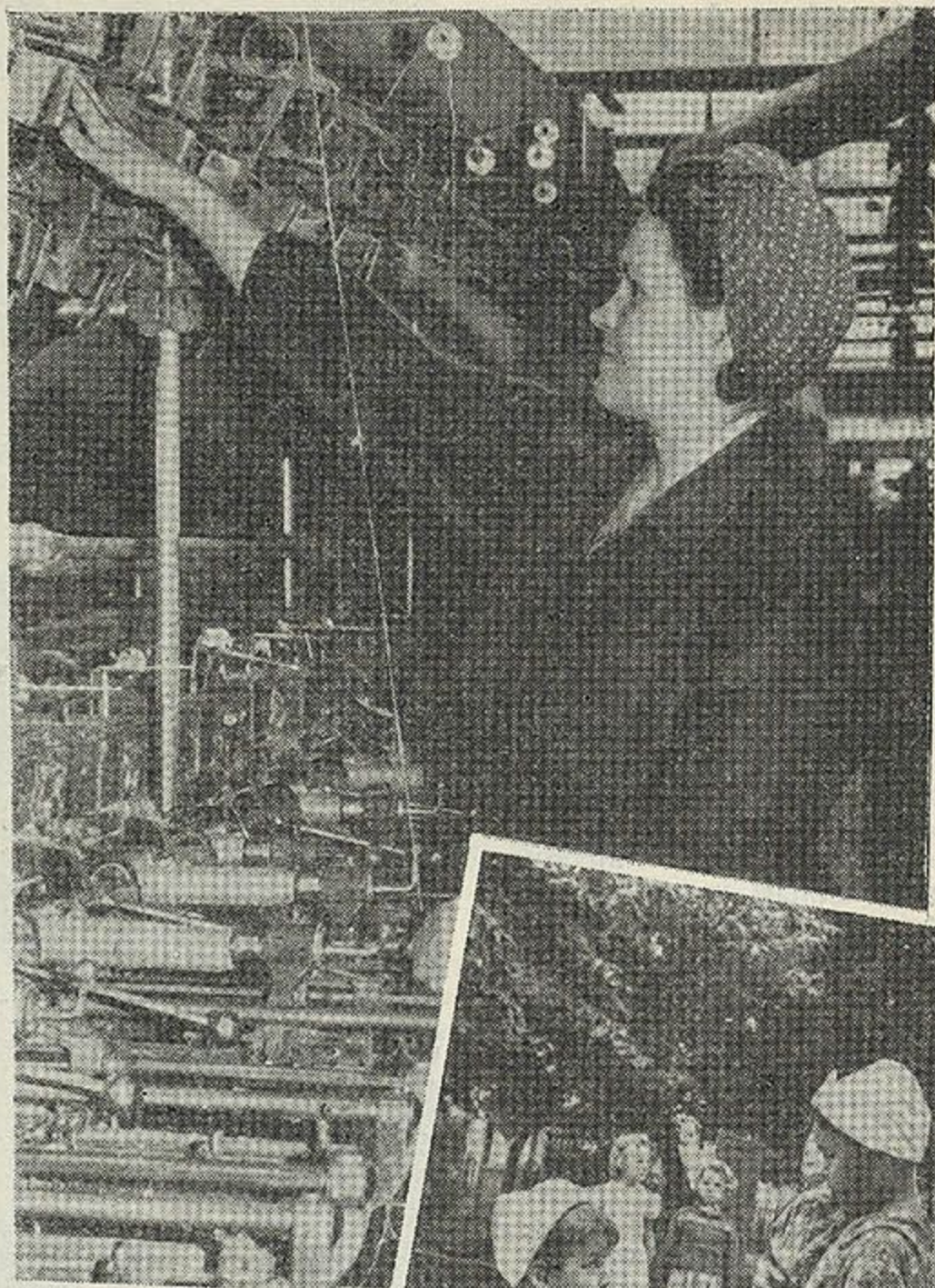
— Пачніце, хоць бы з санчасці, — раіць яна.

Санчасць — гэта таксама свайго роду камбінат. Кожны яе будынак, як і належыць у наш час, забяспечаны навішым медыцынскім абсталяваннем, усім неабходным для лячэння хворых. Галоўны ўрач Вера Мікалаеўна Бейсенберг паказвае новую бальніцу на 100 ложкаў. У прыгожым трохпавярховым будынку свабодна размясціліся тры аддзяленні: хірургічнае, тэрапеўтычнае і гінекалагічнае. Ёсць у тэкстыльшчыкаў і вельмі добрая поліклініка, разлічаная на 70 тысяч наведвальнікаў у год. Асобны будынак — для рэнтгена. Прафілакторый або, як яго тут называюць, — начны санаторый. Пяцьдзесят чалавек у месяц праходзяць тут курс лячэння без адрыву ад вытворчасці. Залічаныя ў прафілакторый ідуць сюды пасля работы, прымаюць ванны, лячэбныя працэдуры, тут жа харчуюцца і адпачываюць. Плата за пудёўку самая нязначная. Асноўныя затраты нясуць профсаюз і камбінат.

Вясной гэтага года ў маляўнічай мясцовасці адкрыўся філіял прафілакторыя. На паўднёвым схіле Дняпра пад цёплым векавым сосен стаіць некалькі блакітных домікаў, нечым падобных на падмаскоўныя дачы. Ды гэта і ёсць дачы, толькі аршанскія, якія належаць ільнокамбінату. Сёлета тут адпачне шэсцьсот чалавек. Санаторнае харчаванне, свежае паветра, клопатлівы догляд — усё гэта адноўіць здароўе.

Мы наведалі гэты зялёны куток і пачулі аб ім самыя пахвальныя водгукі. Пажылая работніца Наталля Антоўна Шарай прыехала сюды з даўнімі недамаганнямі, а пабыла два тыдні — набралася новых сіл, пасвяжэла.

— Як тут добра! Як усё гэта чалавечна, — з захапленнем адзываецца яна.

Дзеці работніцы камбіната Мар'і Міхасёвай знаходзяцца кругласутачна ў дзіцячым садзе. На верхнім здымку Мар'я Міхасёва за работай, на ніжнім — яе дзеці, Валя і Валерык, у дзіцячым садзе.

Яна, як і кожны, хто тут адпачывае, не плаціла ні капейкі. Пудёўкі ў філіял прафілакторыя выдаюцца бясплатна.

А вось маці-адзіночка Зінаіда Капытава. Яна толькі што прыехала сюды. Яе сына фабрычны камітэт уладзіў у піянерскі лагер, які знаходзіцца побач. Для дзяцей тут створаны самыя спрыяльныя ўмовы. Яны не толькі адпачываюць, але і ў меру сваіх сіл займаюцца карыснай фізічнай працай. Рамантуюць мэблю ў сталярнай майстэрні, самі сябе абслугоўваюць у час абеду, вячэры і снедання ў сталовай. Самі прыбіраюць пакоі, сочаць за чыстотай у лагеры. Маці-адзіночкі, якія пра-

цуюць на камбінаце, акружаны клопатамі і ўвагай. Для іх дзяцей у першую чаргу прадастаўляюцца месцы ў яслях і дзіцячых садах, у піянерскіх лагерах і інтэрнатах.

У Мар'і Міхасёвай нарадзіліся блізныя — хлопчык і дзяўчынка. Здарылася так, што яна ў хуткім часе засталася без мужа. Трэба працаваць, а куды пойдзеш ад малых? Дапамог фабрычны камітэт. Дзяцей уладзілі ў яслі. Са спакойнай душой выйшла на работу маці-адзіночка. І ў якой бы змене ні працавала, заўсёды ўпэўнена — дзеці ў надзейных руках. Минула некалькі год. Блізныя, Валя і Валерык, добра развіліся, падраслі. Цяпер яны ўжо ў дзіцячым

садзе і зноў жа ў кругласу-
тачнай групе. Недалёка той
час, калі яны пойдуць у шко-
лу. Але і гэта не страшна Мі-
хасёвай. На камбінаце рых-
туюцца адкрыць школу-ін-
тэрнат.

— Каб мне давялося жыць
дзе-небудзь у Амерыцы, даў-
но б прапала, — гаворыць
яна.

І ў гэтых словах чуецца
асаблівая ўдзячнасць нашаму
сацыялістычнаму ладу, дзе
клопаты аб чалавеку — вы-
шэй за ўсё.

На ільнокамбінаце клапа-
цяцца аб выхаванні і наву-
чанні падростаючага пака-
лення. Тут адкрыта цэлая
сетка дзіцячых устаноў і
школ, рамеснае вучылішча,
тэкстыльны тэхнікум. Дзеці
рабочых могуць на месцы
атрымаць спецыяльнасць, ся-
рэдняю тэхнічную адука-
цыю. У адным толькі тэхні-
куме навучаецца некалькі
соцень чалавек.

Мы пацікавіліся вячэрнім
аддзяленнем, дзе моладзь
авалодвае навукай без адры-
ву ад вытворчасці. Тут ву-
чацца ў асноўным ткачыі,
прадзільшчыцы, пачатачні-
цы. Прадзільшчыца М. Вазь-
міцель, зарадчыца С. Ерам-
чук нядаўна з поспехам вы-
каналі дыпломныя работы,
сталі тэхнолагамі. Ткачыха
Мар'я Мушаненка перайшла
на апошні курс.

— Закончу тэхнікум, па-
працюю крыху, а там — у ін-
стытут, — з радасцю дзеліц-
ца яна сваімі планами.

Многія тэкстыльшчыкі на-
вышаюць свае спецыяльнас-
ці на курсах, у гуртках тэх-
нінізму.

Малавопытнай, з нізкай
адукацыяй прышла на камбі-
нат Ганна Кержакоўская.
У капіталістычным грамад-
стве яна так і засталася б
чорнарабочай. А тут Ганна
скончыла курсы. Ёй дана-
маглі авалодаць спецыяль-
насцю ткачыі. Дзяўчына з
ахвотай узялася за работу.
Спачатку працавала на двух
станках, затым — на трох, а
пасля і сама не заўважыла,
як стала шматстаночніцай.
Здавалася б, што яшчэ трэ-
ба? Але дзяўчына цягнулася
да ведаў. Яна ўпарта рыхта-
валася, і яе паслалі на кур-
сы ткачоў-інструктараў. На
гэты раз у Смаленск. Кержа-
коўская паспяхова вучыцца.
Хутка яна вернецца на кам-
бінат, толькі ўжо не ў свой
цэх, а ў новы, дзе ўстанаўлі-
ваюцца больш складаныя су-
часныя станкі высокай пра-
дукцыйнасці.

12

Расшыраецца ільнокамбі-

1

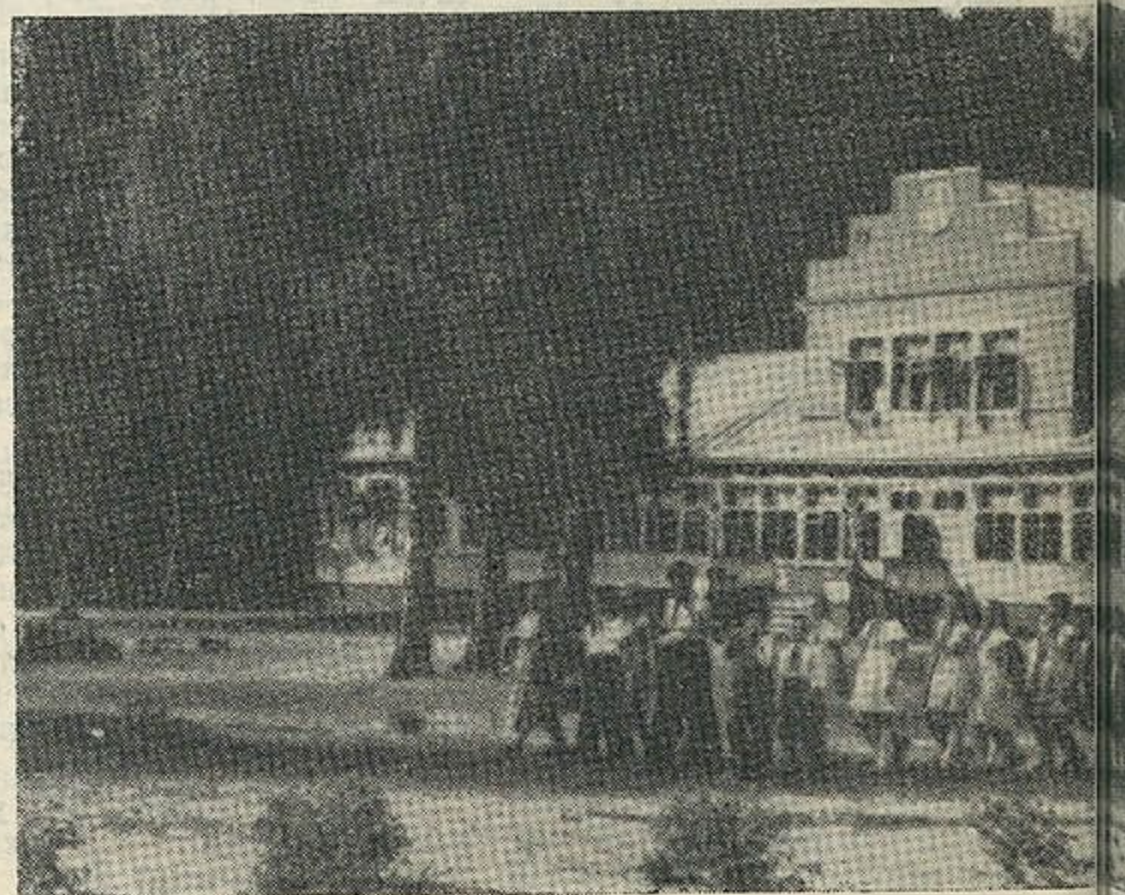
нат, расце разам з ім і гара-
док тэкстыльшчыкаў.

Нядаўна на гарадку разнес-
лася чутка: «Адкрываецца
дамавая кухня». Што за кух-
ня? Можна—сталовая? Але ў
гарадку ўжо ёсць сталовая,
ёсць і рэстаран, дзе добра га-
туюць і хутка абслугоўваюць.
Аказалася, што кухня —
своеасаблівы магазін, у якім
можна купіць не толькі гато-
вы абед са скідкай, але і на-
быць паўфабрыкаты. З такіх
прадуктаў лёгка і хутка мож-
на прыгатаваць дома смач-
ныя і пажыўныя стравы.
Жанчынам-работніцам «дама-
вая кухня» прышлася па гус-
ту. За апошні час да яе па-
цягнуліся і тыя, хто лічыў за
лепшае купляць прадукты на
рынку.

Вечарамі тэкстыльшчыкі
адпачываюць у цудоўным
Палацы культуры на
600 месц. Тут нярэдка вы-
ступаюць абласныя і рэспуб-
ліканскія тэатры. Рэгулярна
дэманструюцца кінафільмы.
Асабліва папулярны сама-
дзейныя канцэрты. Пры Па-
лацы ёсць хор, танцавальны
калектыў, аркестр народных
інструментаў, драмгурток,

ансамбль песні і танца. У мас-
тацкай самадзейнасці пры-
маюць удзел больш 700 ра-
бочых і работніц.

Добра жывецца аршанскім
тэкстыльшчыкам, аб дабра-
быце якіх няспынна клапа-
цяцца партыя і дзяржава.

2 Група прадзільшчыц памочніка майстра Валянціны Іванаўны Шастановай з'яўляецца перадавой у сацыялістычным спаборніцтве па цэху. На здымку: прадзільшчыцы ідуць на работу.

1 Роўная зялёная вуліца вядзе да галоўнага ўваходу на Аршанскі ільнокамбінат. Жылыя дамы для рабочых патанаюць у моры зеляніны.

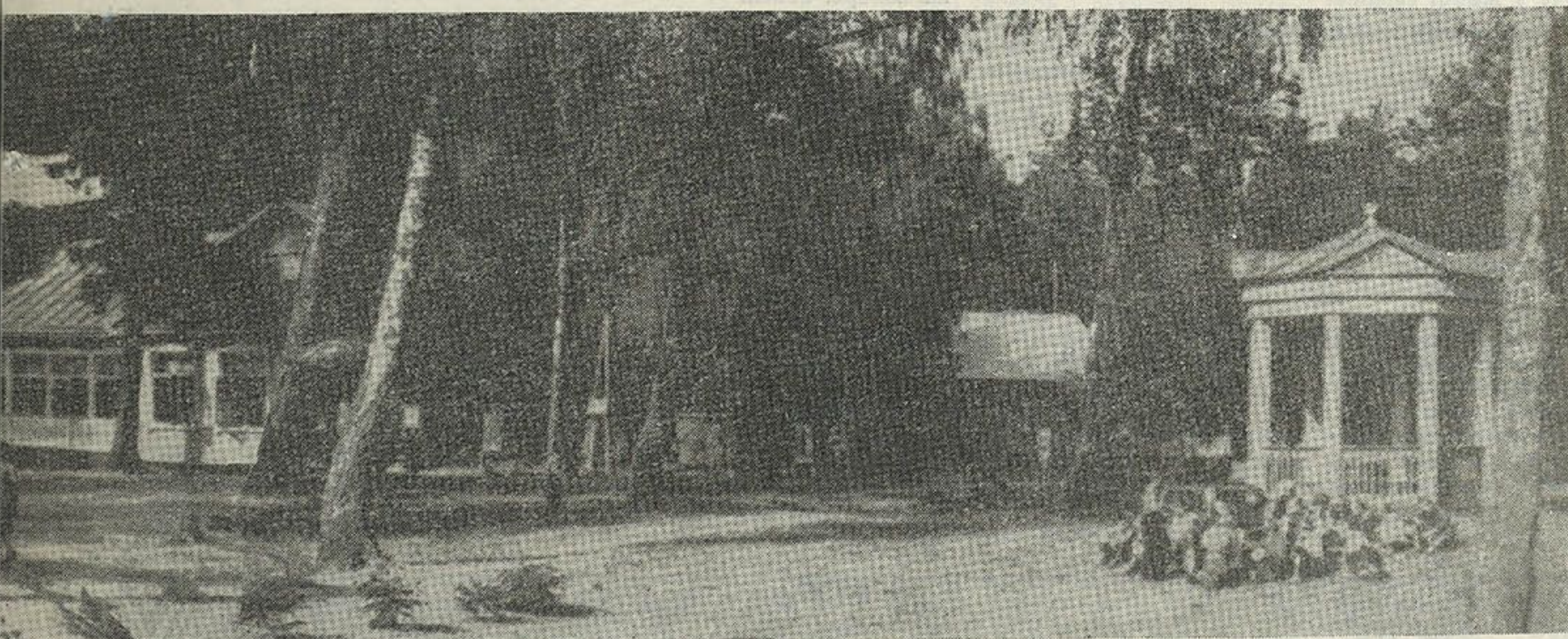
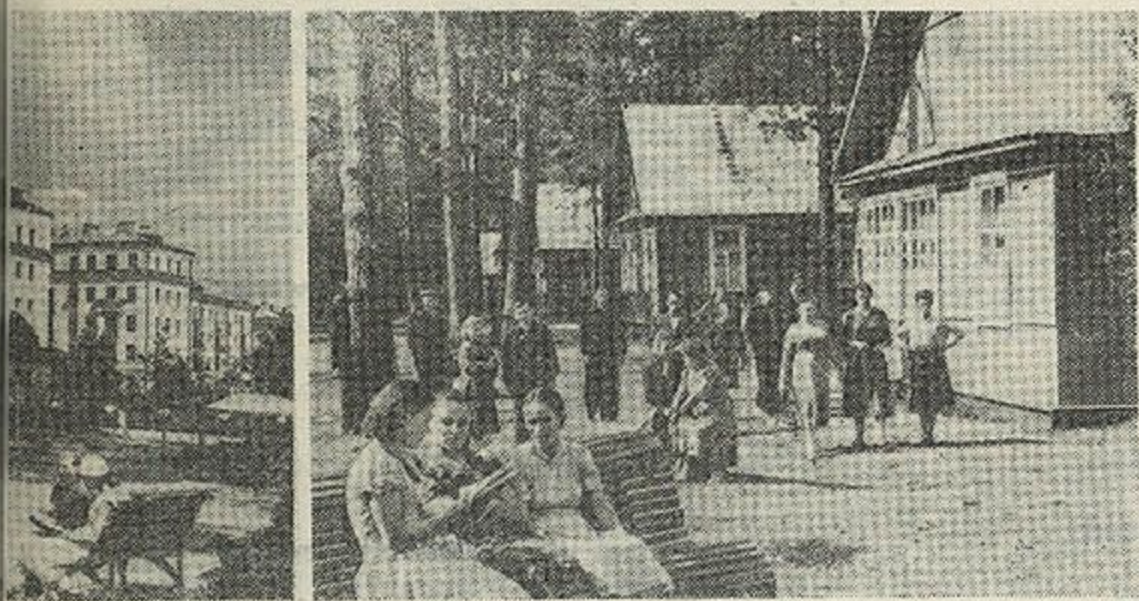
3 Пры ільнокамбінаце створаны ўсе ўмовы для добрага жыцця. Ёсць тут Палац культуры, дзіцячы сад і яслі, бальніца, медпункт, харчовыя і прамтаварныя магазіны. На здымку: новы будынак бальніцы.

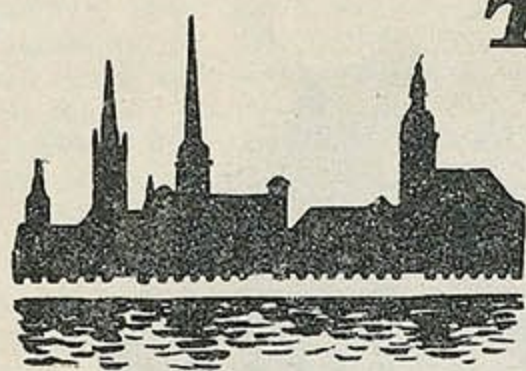
4 У жылым пасёлку ільнокамбіната шмат зеляніны і кветак, ёсць пляцоўкі для дзяцей і спорту. Пасля працоўнай змены тут прыемна адпачыць.

5 На паўднёвым схіле Дняпра пад ценем векавых сосен стаіць некалькі дачных домікаў, нечым падобных да падмаскоўных дач. Гэта дом адпачынку, дзе сотні работніц камбіната набіраюцца новых сіл для ўдарнай працы.

Фота П. Нікіціна.

Агульны выгляд піянерскага лагера ільнокамбіната.

Тыдзень латышскай літаратуры

Фрыцыс РАКПЕЛНІС

Тры сястры - прыгажуні

Бура заціхла, прайшла навалыніца,
Мора Балтыйскае срэбрам іскрыцца.
Бераг бурштынны праменні наструніў:
Вышлі сюды тры сястры-прыгажуні.

— Роднае мора, — яны заспавалі, —
Вольнае вечно, як вескія хвалі.

Вецер нясе іх напеў маладосці.
Едуць, збіраюцца ў хаты к нам госці.
Весткай адною зямля ўся абнята:
Сёння святкуем мы аднасці свята.

Мора Балтыйскае, бераг бурштынны,
Клічце народы ў край наш гасцінны!

Зноў прыгадаем братоў мы адданных,
Што запалілі над Балтыкай ранак.
Гляньце, як поплец у шэрагу сталі
Слаўная Рыга, і Вільнюс, і Талін.

Мора Балтыйскае, бераг любімы...
Тут мы клянёмся на вернасць
Радзіме.

Ветры і хвалі сціраюць навекі
Дзюны старыя, што бачылі здзекі.
З песняй — пасагам блізкай Камуне
Дружна ідуць тры сястры-прыгажуні.

Роднае мора, нашчадкаў шчаслівых
Песці, падняўшы на хвалях імклівых!..
Пераклад М. КАЛАЧЫНСКАГА.

Цэцылія ДЗІНАРЭ

Мы жывём пад сонцам

На поўдзень глядзяць мае вокны,
Праз іх, азараючы шкло,
Струменіць вясёлае сонца
У дом залатое святло.

Заліты праменнямі сцены
І сціплы рабочы мой стол.
Шкляная чарнільніца ззяе,
Адбіўшы вясёлкі наўкол.

Хоць рэчаў няма з пазалотай,
Пакой без яе зіхаціць.
Лёг зайчык праменны на капю, —
Рукой бы яго мне схавіць!..

За вокнамі ў небе аблогі
Курчавай ідуць чарадой
Над вежамі, шпілямі дахаў,
Над сонечнай нашай зямлёй.

І сэрца, складаючы песню,
Любуецца дзіўным святлом.
На поўдзень глядзяць мае вокны,
І ўсе мы пад сонцам жывём.

Пераклад М. КАЛАЧЫНСКАГА.

На Беларусі добра ведаюць літаратуру і мастацтва братняй Латвіі. Шырока вядомы ў нас вершы і паэмы Яна Райніса, раманы і апавяданні Андрэя Упіта, Віліса Лаціса, Жана Грывы, кнігі для дзяцей Валдзіса Лукса і Юлія Ванага. З захапленнем мы слухаем латышскія народныя песні, глядзім на сцэнах нацыянальных танцы латышкага народа.

З мэтай далейшага ўмацавання гэтых сувязей неўзабаве на Беларусі будзе праведзены тыдзень латышскай літаратуры.

На беразе Заходняй Дзвіны ў Дрысенскім раёне, дзе сходзяцца межы нашых рэспублік, гасцей урачыста сустрануць беларускія пісьменнікі і прадстаўнікі грамадскасці. Тут адбудзецца кароткі мітынг, а затым літаратурны вечар для працоўных Дрысы.

З мяккі латышскія сябры накіруюцца ў паездку па беларускай зямлі. Яны наведваюць старажытны Полацк, выступаць перад будаўнікамі Беларускага нафтагіганта. Пасля гэтага адбудуцца вечары і сустрэчы пісьменнікаў з працоўнымі Віцебска.

Паездка па рэспубліцы закончыцца наведваннем Мінска.

Да тыдня нашы літаратары перакладлі на беларускую мову рад твораў латышскіх аўтараў. Асобныя з іх друкуюцца ў гэтым нумары часопіса «Работніца і сялянка».

Міхась КАЛАЧЫНСКІ

Мірда КЕМПЭ

Дзеці малююць сонца

Мне не забыць хвіліны гэтай:
Зайшла я ў школу,

і ў цішы
Сядзелі мірна малышы
У класе, сонейкам сагрэтым.

Рукой маленечкай, нясмелай
Павольна кожны маляваў,
І круг за кругам паўставаў
Выразна
на паперы белай.

А потым першыя праменні
Намалювалі навічкі,
Затым выводзілі кручкі...
На ўсё глядзеў з партрэта Ленін.

Ён аглядаў дзяцей на партах,
Нязграбных літараў размах...
У ледзь прыжмураных вачах —
Ці не сляза заззяла раптам!

На кожнай парце ў момант гэты
Там сонца ўласнае было,
І ззяла яркае святло
Насустрач радаснаму свету.

Я помню ранак вераснёвы,
Герояў будучых сваіх.
У гэтых сонцаў залатых
Святло бяру для песень новых.

Пераклад Эдзі АГНЯЦВЕТ.

Мірда КЕМПЭ

Паэтэса, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі
Латвійскай ССР

Я — жанчына

Хай для мяне палае
Агонь вачэй тваіх!
Штодзень я радасць маю —
Світанне бачу ў іх.

Рукою непакорнай
Хачу цябе абняць,
Пад гэтым небам зорным —
З табой, мой друг, маўчаць.

Хай з'явіцца істота
(ў якой —

і ты, і я),
Як птушка для палёту,
Як сонца для жыцця.

Хачу, каб ранак Міру
Свяціў ласкава ёй,
Бо я жадаю шчыра
Святла планеце ўсёй.

Замкнуцца!
Апусціцца
У малое шчасце? Не!
Хачу я адрадыцца
Ва ўсім, што даў ты мне.

Натхняй мяне, каханне!
Адчула я мацней —
Галоўнае прызначэнне
Маё —
любіць людзей.

І не змагла б ніколі
Я раўнадушнай быць!
Святлом,
любоўю,
воляй
Хачу ў жыцці свяціць!

Пераклад Эдзі АГНЯЦВЕТ.

Мірда КЕМПЭ

Асіна

Калі ўсіх дрэў сціхае шум,
Яна не суцішае дум,
Бо зноў павеў, як лёгкі сум,
Яе змушае задрыжаць,
Лісцём срабрыстым заблішчаць,
Ледзь шчасце закалыша,
Якому страшна ціша.
Калі вятроў сціхае тлум,
Адной яе не дрэмле шум —
Спакою не жывецца ў тых галінах.
Мне любя неспакойная асіна!

Пераклад Еўдакіі ЛОСЬ.

„ТРУДНАЯ“ ГАЛАВА

Д. ГУТЫРА

Мал. А. Кашкурэвіча

ПЕРШ чым ехаць па сваіх камандзіровачных справах, Мікалай Пятровіч вырашыў зайсці ў цырульню.

— Скажыце, калі ласка, вы не ведаеце, дзе тут блізка цырульня?

Чалавек, да якога ён звярнуўся, паглядзеў спачатку ў адзін, потым у другі бок вуліцы:

— Цырульня? Зараз падумаю. Значыць, так... Ідзіце прама па Трактарнай два кварталы, потым павярніце на Заводскую. Хоць не, гэта далекавата. Лепш ідзіце на Савецкую. Гэта вось у той бок, хвілін дзесяць.

— А бліжэй? — Мікалай Пятровіч паглядзеў на гадзіннік. — Я спяшаюся.

— Бліжэй? Зараз падумаю. — Чалавек зноў пакруціў галавой. — Тады ведаеце што, рызыкніце і пайдзіце вось у гэтую. Бачыце, цераз два дамы зялёная шыльда? Там наогул таксама і стрыгуць і голяць. Я нават чуў, многія задаволены застаюцца. Рызыкніце.

Мікалай Пятровіч не пачаў задумвацца над тым, чаму сустрэчны так настойліва заклікаў яго рызыкнуць, і праз некалькі хвілін ужо сядзеў у крэсле перад люстэркам.

— Стрыгчыся — галіцца?

— І тое і другое, — сказаў Мікалай Пятровіч і раптам убачыў, што майстар, які стаяў перад ім, вельмі малады.

Мікалай Пятровіч давараў звычайна сваю галаву толькі пажылым цырульнікам і пераважна мужчынам, а зараз перад ім стаяла дзяўчына гадоў восемнаццаці. І твар і выгляд, з якім яна накідала на Мікалая Пятровіча белую прасціну, ясна выказвалі яе думкі. «Вядома, — гаварыў яе выгляд, — мая маладосць не выклікае давер'я, але ўсё-такі аб чалавеку трэба меркаваць не па ўзросту, а па яго справах». Мікалай Пятровіч толькі цяжка ўздыхнуў, адкінуўся на спінку крэсла і чамусьці пакрыўджана вымавіў:

— Прасціну ўсё ж я папрашу зацягнуць тужэй.

— Як будзем стрыгчыся?

— Абстрыжыце ўсюды пакрысе. Ззаду — зусім. Спераду не чапайце, толькі падраўняйце.

— «Полечка», — коратка сфармулявала дзяўчына і ўзяла машынку. Рукі ў майстра былі тонкія, дзявочыя, і Мікалаю Пятровічу здавалася, што рухаюцца яны няўпэўнена.

— Прашу хутчэй, я спяшаюся, — усё тым жа пакрыўджаным тонам вымавіў ён.

— Хутчэй не магу. Нам спяшацца ў часе экзаменаў не дазваляюць.

— Якіх экзаменаў?! — Мікалай Пятровіч ірвануўся, і дзяўчына спынілася.

— Як якіх? Выпускных. Там, у акне, нават аб'яву спецыяльную вывесілі. Мы ж гарадская школа цырульнікаў. А сёння ў нас выпускныя экзамены.

— Ну, гэта ўжо ведаеце што?! — рукі Мікалая Пятровіча пагражальна закраталіся пад прасцінай.

Ён гнеўна агледзеў усю залу. Для кожнага крэсла сканцэнтравана працавалі будучыя майстры. А ў канцы пакоя стаяў стол, пакрыты зялёным сукном, і за ім сядзелі двое мужчын і адна жанчына.

— Калі ласка, — сказала дзяўчына і паклала машынку на стол. — Я вас амаль і не пачынала стрыгчы. Не хочаце, калі ласка! Тут праз два кварталы другая цырульня...

Яна гаварыла нягучна. Відаць, не хацела, каб чулі за зялёным сталом.

— Толькі я і ў школе круглай выдатніцай была і на практыцы, калі хочаце ведаць, яшчэ ніводнай галавы не сапсавала. А паколькі не давараеце, калі ласка.

Дзяўчына адварнула і пачала папраўляць на сталю белыя слоікі з чырвонымі крыжамі.

І Мікалай Пятровіч адчуў сябе вінаватым. Ён паспрабаваў зазірнуць майстру ў твар, але дзяўчына чагосьці палезла ў тумбачку.

— Ну цяпер ужо стрыжыце, — сказаў ён, — мне галавы не шкода. Проста дзіўна неяк... Прышоў і наце вам... А цяпер чаго ж! Цяпер стрыжыце.

Майстар глыбока ўздыхнула і зноў узялася за машынку. Мікалай Пятровіч крыху памаўчаў, пасоп і спытаў:

— Вы што ж, за маю галаву адзнаку атрымаеце?

— Так, — сказала дзяўчына. — Толькі ў вас галава цяжкая валасы рэдкія.

І зноў Мікалай Пятровіч адчуў сябе вінаватым.

— А вы... Прабачце, як вас завуць?

— Надзяй.

— Дык вы, Надзя, ведаеце што? Вы так толькі крыху падраўняйце і ўсё.

— Ну не, — цвёрда сказала Надзея, — стрыгчы дык стрыгчы. Абодва змоўклі. Нахміцы леталі вакол галавы Мікалая Пятровіча, дробна стрыглі паветра, беручы разгон, потым акуратна дакраналіся да алюмініевай расчоскі і зноў разганяліся, пазвякваючы каля вуха.

— Ну паглядзім, як ідуць справы ў Надзеі Сомавай.

За крэслам спыніліся двое мужчын і пажылая жанчына. Мікалай Пятровіч першы ўбачыў іх у люстэрку. Надзя перастала стрыгчы і паправіла халацік. Мужчына з гладка выгленай галавой і лахматымі бровамі, як відаць старшыня экзаменацыйнай камісіі, нахіліўся над махаўкай Мікалая Пятровіча:

— Ну што ж, Сомаз, маладзец! Звярніце ўвагу, таварышы, — старшыня павярнуўся да спадарожнікаў. — Таварышу Сомавай папалася цяжкая галава, крыху няправільнай формы, крыху выцягнутая... Што ж робіць Сомаз? Яна здымае тут, затым здымае тут. Тут яна амаль не крапае і гэтым выпраўляе натуральную няправільнасць галавы кліента. Маладзец, Сомаз! Толькі вось скроні атрымаліся караткаватыя, і гэта істотны мінус.

— Гэта я сам папрасіў, — нечакана для самога сябе сказаў Мікалай Пятровіч. — Я люблю кароткія.

— Тады іншая справа, — ахвотна згадзіўся старшыня.

— Добра, — нарэшце сказала пажылая жанчына. — Я таксама лічу, што Сомаз справілася. Зусім прыгожая галава атрымалася.

Трэці член камісіі, высокі суровы мужчына ў рагавых акулярах, сказаў коратка:

— Усё прапарцыянальна.

І камісія падышла да наступнага стала.

У Мікалая Пятровіча адлягло ад сэрца:

— Ну, Надзея, цяпер вам пяцёрка забяспечана.

— Хто яго ведае, — Надзея яўна заскромнічала. — У нас строга.

— Ну, у крайнім выпадку чацвёрка. Таксама нядрэнна.

— Ой, што вы! Чацвёрка — гэта не адзнака... Прыбор! — крыкнула яна. Страсянуўшы прасцінку, Надзея замяніла яе невялікай сурвэткай і пачала намыльваць Мікалая Пятровічу шчокі. — Чацвёрка! Гэта калі я вас пагаляю кусцікамі — тады будзе чацвёрка.

Брытва звінела, і за ёй заставалася гладкая чыстая дарожка.

— Не трывожыць? — справілася Надзея і пацягнула нос Мікалая Пятровіча ўверх. — Вы як, адзін раз голіцеся? — і Надзея павяла далонню па шчацэ Мікалая Пятровіча.

— Наогул адзін. Але ведаеце што, давайце яшчэ разок прайдзіцеся, каб ужо не маглі прычапіцца.

І зноў шчокі Мікалая Пятровіча пакрыліся гарачай пенай. А ён касіўся на суседняе крэсла, і яму здавалася, што падстрыжаны ён лепш за ўсіх.

— Ой, смешна, праўда? — сказала раптам Надзея і пакруціла галавой. — Спачатку вы так спалохаліся. Думалі, вучаніца, дык абавязкова напсуе...

— Ды не... Я проста, ведаеце, здзівіўся. Бывае ж так...

— Нам самім прыемна, калі прыгожа выходзіць. Прыдзе кліент стомлены з работы, а паголіш яго, зробіш масаж, асвятлыш — дык ён проста памаладзее год на дзесяць, і вочы вясёлыя... Вам масаж зрабіць?

— Давайце.

— Асвятлыць?

— Калі ласка...

— Ну, цяпер Сомова Надзея Васільеўна...

За крэслам зноў з'явілася камісія.

— Дык значыць, — сказаў старшыня, — выканана «полечка». Стрыжка фасонная, складаная. Паглядзім.

Мікалай Пятровіч, адчуўшы адказнасць моманту, напавіў гальштук і замёр.

— Ну, што ж, — сказаў старшыня камісіі, канчаючы агляд. — Я думаю, тут абавязкова пяцёрка. Не прычыце, таварышы?

— Не, — згадзілася пажылая жанчына.

— Абсалютна, — кіўнуў суровы член камісіі.

— А як лічыць таварыш кліент? — звярнуўся старшыня да Мікалая Пятровіча.

Кліент паглядзіў сябе па халодных шчоках, дакрануўся пальцам да патыліцы, да шыі і крыху збянтэжана сказаў:

— З плюсам бы.

— Што з плюсам?

— Калі можна пяць з плюсам. Я вельмі прашу.

— Камісія не прычыць? — спытаў старшыня.

— Згодна, — сказала пажылая жанчына.

— Салідарны, — згадзіўся суровы мужчына ў акулярах.

...На вуліцы было холадна, але Мікалай Пятровіч доўга не надзяваў шапку...

Павел ВОРАНАУ

Ручаёк

Ушырыню — ўсяго на крок,
А глыбіня ў халяву бота,
Бруіцца шпаркі ручаёк
З гнілога топкага балота.

Цераз карчэўе і куп'ё,
Кустоў рассоўваючы рэбры,
Цярэбіць рэчышча сваё, —
Звініць, нібы хто сыпле срэбра.

Не спыніцца перад гарой,
У цёмнай пушчы не саб'еца.
Ён дзесьці выблісне ракой
І акіянам разальеца.

Валянцін РАБКЕВІЧ

Летні вечар

Небасхіл растаў румяны,
Цемень скрыла папавы,
Ткуцца шызыя туманы,
Вее свежасцю травы...

Сінь спусцілася над вёскай.
Месяц лазіць па страсе,
Косы тонкае бярозкі
Чэша ветрык пакрысе...

У рэдакцыю прыйшло пісьмо

У рэдакцыю «Работніцы і сялянкі» паступіла пісьмо ад М. Карчэўскага — рабочага торфапрадпрыемства «Чырвоная Беларусь» Быхаўскага раёна. Ён пісаў, што машыністка Кацярына і экскаватаршчык Аляксей Асіпенкі здэкаваўца з дачкі Іны.

Рэдакцыя накіравала пісьмо дырэкцыі торфапрадпрыемства і дырэктару школы, дзе вучыцца Іна, з просьбай абараніць дзяўчынку.

Дырэкцыя сумесна з тарфкомам і школай уважліва правярыла адзначаныя ў пісьме т. Карчэўскага факты. Усе яны пацвердзіліся. Раскрыўся страшны малюнак здэкаў з дзяўчынкай.

За нязначную правіннасць, а то і зусім без віны айчымы і маці ў склепе, дзе яна сядзела, пакуль яе не выпускарлі суседзі. Дзяўчынку катавалі і білі папругай, напрыклад, за тое, што яна знайшла аўтаручку і вярнула яе ўладальніку. «Не аддавай, нясі ў дом!» — крычаў айчыма. Дзяўчынку летам будзілі а 4 гадзіне раніцы і прымушалі цэлы дзень пасвіць карову. А калі Іна засынала, то яе збівалі. Айчымы рваў яе сшыткі, кнігі, падручнікі. Былі выпадкі, калі дзяўчынку, раздзетую і босую, бацькі зімой выганялі з дому.

Расшыранае пасаджэнне тарфкома ператварылася ў таварыскі суд. Сабралася больш 150 рабочых. Яны суроа асудзілі Кацярыну і Аляксея Асіпенкаў.

За дэспатычныя адносіны да дзіцяці айчыму — Аляксею Асіпенку — аб'яўлена строгая вымова, маці — Кацярыне Асіпенка — вымова. Яны папярэджаны, што пры паўтарэнні падобных фактаў маці будзе пазбаўлена мацірынскіх правоў і тарфком будзе хадайнічаць перад дырэкцыяй, каб зволілі з работы Кацярыну і Аляксея Асіпенкаў.

Цяпер Іна жыве ў бабулі. Пры жывых бацьках дзіця пазбаўлена бацькоўскіх клопатаў і ласкі.

Летні адпачынак

Летам тысячы працоўных нашай рэспублікі праводзяць свой адпачынак у санаторыях, здраўніцах, дамах адпачынку. На здымку: на возеры Нарач.

Фота П. Нікіціна.

У прыгожай мясцовасці недалёка ад Магілёва знаходзіцца Пячорскі дом адпачынку. Сёлета тут адпачне звыш тысячы рабочых і служачых Белпромстрахсавета. Для іх наладжваюцца экскурсіі па прыгожых ускраінах, на прадпрыемствы, у краязнаўчыя музеі Магілёва. Да іх паслуг бібліятэка, бильярд, музычныя інструменты (здымак у версе).

Фота Ул. Дагаева.

У доме адпачынку «Ждановічы» (здымак у авале).

Фота Л. Папковіча.

Г Е Р А І Ч Н А Е М І Н У Л А Е

КАБ ацаніць цяперашняе, моладзь павінна ведаць мінулае, ведаць, як для яе папярэднія пакаленні рабочага класа цаной крыві, нястач, цяжкасцей заваёўвалі яе сённяшняе, цяперашняе».

Гэтымі словамі пачынае свае ўспаміны ў кнізе «Жанчыны ў рэвалюцыі» прафесіянальная рэвалюцыянерка Клаўдзія Мікалаева.

Так, для таго, каб цаніць цяперашняе, нельга забываць мінулае, нельга забываць гады рэвалюцыйнай барацьбы рабочага класа Расіі за свабоду, за ўладу, за яе станаўленне і ўмацаванне.

У кнізе 57 няхітрых, простых і хваляючых расказаў былых удзельніц і жывых сведкаў вялікіх рэвалюцыйных падзей. Іх расказы ўспаміны яшчэ і яшчэ раз падкрэсліваюць, што пытанне аб разняволенні жанчын з'яўлялася справай рабочага класа, што інтарэсы жанчын мог адстаяць толькі рабочы клас. Толькі ў сумеснай класавай барацьбе супроць сваіх эксплуатацыйных работніц і работніц Расіі здолелі вызваліць жанчыну з капіталістычнага пекла.

Бязрадаснае дзяцінства, цяжкія гады працы, незабеспечанасць, бяспраўнае становішча вымушалі жанчыну шукаць шляхі да вызвалення. Хоць і розныя гэтыя былі шляхі, але ўсе яны вялі да адной мэты.

Сормаўская работніца Серафіма Маленцьева пад уражаннем рэвалюцыйнай барацьбы рабочых і ў прыватнасці сям'і Заломавых, апісанай у рамане Горкага «Маці», уключаецца ў рабочы рух, становіцца актыўным барацьбітом з царскім самадзяржаўем.

Праз турмы і ссылкі ляжаў шлях у рэвалюцыю студэнткі Акулавай.

Гэта было ў 1896 годзе. Каранаваўся апошні з самадзяржаў Нікалай II. На Хадынскім полі сабраліся сотні тысяч людзей, спакушаных царскімі падарункамі. У выніку страшэннай цісканіны людзі падалі на зямлю і ўжо не падымаліся. Масква хавала дзве тысячы бессэнсоўна загінуўшых нявінных ахвяр. Гэтая падзея выклікала ўсеагульнае абурэнне. Сярод пратэстаўшых студэнтаў знаходзілася і Глафіра Акулава. Арышт, ссылка, сустрэча з прафесіянальнымі рэвалюцыянерамі вырашылі яе лёс, зрабілі перакананай марксісткай.

Дваццацідвухгадовай балышавічкай стала масквічка Пелагея Сцяпанова. У турмах і ссылках прайшла яе маладосць, і толькі Лютаўская рэвалюцыя 1917 года вызваліла яе з вечнага пасялення ў Іркуцкай губерні.

Мы маем магчымасць прыводзіць тут шмат слаўных імён палымых рэвалюцыянерак, беззапаветных барацьбітоў пралетарскай рэвалюцыі. Але для нас засталася невядомай яшчэ большая колькасць рэвалюцыянерак, якія шчытным калётам акружалі нашу партыю, падтрымлівалі яе, аддавалі свае кватэры для патаемных явак, друкавалі і распаўсюджвалі лістоўкі, дапамагалі падпольшчыкам і многае, многае іншае рабілі для рэвалюцыі.

Перадавая дэмакратычная моладзь, выхадцы з інтэлігентнага асяроддзя шмат зрабілі для асветы жанчын і ўсведамлення імі сваёй чалавечай годнасці. Перадавая дэмакратычная моладзь бачыла нязноснае жыццё працоўных, страшэннае самавольства царскага самадзяржаўя. І хоць ёй самой не давялося выпрабаваць цяжкай долі работніцы і сялянкі, цяжка працаваць на фабрыцы, галадаць, жыць у цеснаце і скучанасці, яна не заставалася абыхавай да народнага гора. Многія дзяўчаты з інтэлігенцыі ішлі настаўніцамі ў вясёльныя рабочыя школы, якія па сутнасці з'яўляліся ачагамі рэвалюцыйнай думкі.

З ростам арганізаванасці рабочага класа расла і свядомасць жанчын. Яны становіліся на бок балышавікоў, звязвалі свой лёс з партыяй, прымалі ўдзел у стачках і забастоўках, гінулі разам з мужчынамі на барыкадах Прэсні.

У гады чорнай рэакцыі нашы старэйшыя сёстры зазналі турэмныя краты, пайшлі па этапу ў глухія сібірскія краі. А тыя, каму ўдалося ў той час застацца на месцы, выконвалі заданні балышавіцкай партыі, былі ўмелымі падпольшчыкамі і канспіратарамі, распаўсюджвалі лістоўкі і друку і зборшчыкамі рабочай капейкі на свае пралетарскія выданні.

Царскі ўрад адчуваў небяспеку ў новым уздыме рэвалюцыйнага руху. У 1913 годзе, перад імперыялістычнай вайной, упершыню ў Расіі адзначалася 8-е сакавіка пад назвай «Навуковая жаночая раніца». Адзін з

дакладаў зрабіла тады радавая работніца. Рэвалюцыйны ўздым сярод самых забітых і адсталых мас пралетарыяту быў у наяўнасці. Царскія ўлады ў 1914 годзе дазволілі правесці 8 сакавіка (к гэтаму часу вышаў першы нумар часопіса «Работница»), а затым усіх ар-

ганізатараў арыштавалі і саслалі на тры гады.

Пад сцягам балышавікоў збіраліся ўсе лепшыя сілы. У красавіку 1917 года ў Расію вярнуўся Уладзімір Ільіч Ленін. На плошчы Фінляндскага вакзала разам з працоўнымі Піцера яго сустракала шмат работніц.

У канцы красавіка 1917 года Уладзімір Ільіч параў Мікалаевай, Апраўкавай, Самойлавай і іншым рэвалюцыянерам склікаў на Выбарскай старане канферэнцыю работніц і запраціў на яе ўвесь актыў піцерскіх жанчын. Канферэнцыя абмеркавала пытанні аб міжнародным і ўнутраным становішчы, аб формах і метадах работы сярод жанчын. Пасля канферэнцыі на фабрыках і заводах разгарнулася вялікая работа пад кіраўніцтвам балышавіцкіх арганізацый. Так балышавікі выходзілі рэвалюцыйныя масы, збіралі сілы рабочага класа, прымнажалі свае рады.

Першае мая — дзень міжнароднай пралетарскай салідарнасці — упершыню ў 1917 годзе працоўныя масы святкавалі свабодна. Гэта была першая свабодная дэманстрацыя пад лозунгамі: «Няхай жыве Інтэрнацыянал!», «Няхай жыве сацыялізм!», «Уся ўлада Саветам!»

У віхуры рэвалюцыйных падзей, у баях за перамогу Вялікага Кастрычніка жанчыны з'яўляліся велізарнай сілай. Не шкадуючы свайго жыцця, яны поплеч з мужчынамі змагаліся за ўладу Саветаў.

І калі бітва закончылася перамогай, перад балышавіцкай партыяй, рабочым класам адкрыўся непачаты край работы. Трэба было будаваць новае грамадства, вучыцца кіраваць краінай. У гэтай справе пралетарыят не меў ніякага вопыту, ніякага навыку. Усяму трэба было вучыцца на практыцы.

Абуджання Кастрычнікам жанчыны рваліся да грамадскай работы. Першы Усерасійскі з'езд работніц абмеркаваў пытанні разняволення жанчын. Пры партыйных арганізацыях былі створаны камісіі па рабоце сярод жанчын, а затым дэлегацыя сходы. З іх дапамогай тысячы працоўных жанчын ліквідавалі сваю непісьменнасць, набывалі вопыт грамадскай работы.

— «Мы не рабы», — запінаючыся, з вялікай цяжкасцю, яшчэ не ўсведамляючы сэнсу напісанага, прачытала ў першы раз пажылая дэлегатка, прыбралышчыца цёця Паша, — успамінае былы жанорг Мар'я Буракоўская. А калі сэнс гэтай класічнай фразы савецкага падручніка для дарослых зразумелі мільёны савецкіх жанчын, у іх з'явілася ўпэўненасць, якая дапамагла пераадолець многія цяжкасці. Яны пачалі жыць разнастайным і інтэнсіўным жыццём, авалодвалі ведамі, вытворчымі спецыяльнасцямі.

Праз цяжкія выпрабаванні прайшла маладая Савецкая рэспубліка ў гады грамадзянскай вайны, на яе з усіх бакоў напалі белавардзейцы і замежныя інтэрвенты. Адзін за другім ішлі воінскія эшалоны на франты. Холад і голад сталі за спінамі салдатак і ўдоў, клопаты аб дзецях, трывога аб мужках і братах-франтавіках.

Па закліку партыі жанчыны браліся за самую цяжкую работу: замянялі мужчын на прадпрыемствах, ішлі бясплатна працаваць у лазарэты, шылі і мылі бязлізну, даглядалі раненых, дапамагалі бежанцам і асірацелым дзецям. Востра стаяла пытанне: перамагчы ці памерці, адстаяць уладу Саветаў ці аддаць яе буржуям. Але не аддалі сваёй светлай долі, сваіх надзей на шчаслі-

ЯШЧЭ з маленства ў кожнага з нас развіваецца цяга да значнага і прыгожага, да ўсяго, што радуе і захапляе, выклікае лепшыя настроі і пачуцці, думкі і летуценні. Аднак нашы імкненні вельмі рана абмяжоўваюцца якім-небудзь адным захапленнем. Нярэдка чалавек, параўнаўша пісьменны, наведваўшы мастацкі музей, не заўсёды разумее жывапісны твор і просіць дапамогі ў экскурсавода.

Для разумення жывапіснага твора патрэбны такія веды і вопыт, як і для авалодання музычнай пісьменнасцю і іншымі відамі мастацтва. Трэба сістэматычна выходзіць у сабе любоў да мастацкай творчасці. Нажаль, розная антымастацкая прадукцыя, якая яшчэ бытуе ў нас, псуе густ, перашкаджае глядзець лепшыя, сапраўды мастацкія здабыткі чалавечай культуры.

Уменне глядзець карціну патрабуе часу. Вельмі важна выхаваць у сабе патрэбу чытаць яе не павярхоўна, а спатку і да канца.

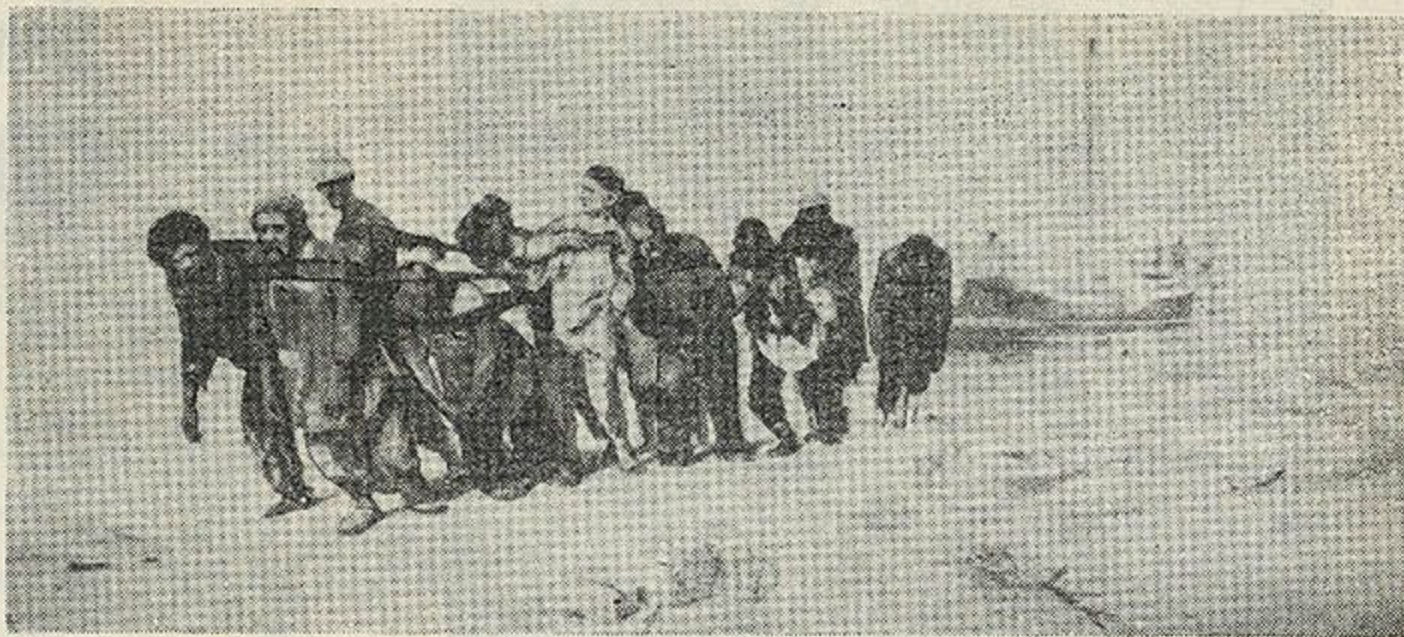
Свядомае і глыбокае разгляданне карціны заўсёды прыносіць глядачу вялікае мастацкае задавальненне, вучыць і выходзіць лепшыя рысы чалавечага характару, узбагачае эстэтычны густ. На лепшых творах рускіх мастакоў, пісала Н. К. Крупская, вучыліся і загартоўваліся рускія камуністы.

Разгледзім адзін з найбольш вядомых твораў айчыннага мастацтва. Хто не ведае імя Ільі Яфімавіча Рэпіна і яго цудоўны твор «Бурлакі на Волзе»? Аднак не кожны можа сказаць, як ён узнік і якое велізарнае значэнне меў для развіцця рускага рэалістычнага мастацтва.

У 1868 годзе Рэпін яшчэ вучыўся ў Акадэміі мастацтваў. Яму было тады 24 гады. Аднойчы разам з мастаком Савіцкім ён паехаў на Няву пісаць эцюды. На беразе ракі малады мастак убачыў гуляючых дачнікаў — багаццяў Пецярбурга і ў той жа час змораных і знясіленых, запрэжаных у лямкі людзей, якія цягнулі параход. То былі бурлакі, аб якіх Някрасаў склаў свае геніяльныя радкі, а мастакі ў розныя часы прабавалі адлюстраванне іх цяжкую долю.

Рэпіна моцна ўзрушыла сцэна паднявольнага жыцця бурлакоў, і ён вырашыў яе адлюстраванне. Так нарадзілася тэма карціны аб жыцці простых рускіх людзей працы. Пад свежым уражаннем Рэпін выканаў свой першы эскіз, на якім паказаў гуляючых дачнікаў і паднявольных бурлакоў. Аднак эскіз не задаволіў мастака. У 1870 годзе Рэпін паехаў на Волгу, дзе яшчэ захаваўся сапраўдны тып бурлакоў. У яго было жаданне зблізіцца з імі, глыбока вывучыць іх жыццё, сабраць багаты эцюдны матэрыял. Тут нарадзіўся і сюжэт карціны.

Вярнуўшыся ў Пецярбург з мноствам

«Бурлакі на Волзе». 1870—1873 гг.

Гісторыя адной карціны

(Да 115-годдзя з дня нараджэння І. Я. Рэпіна)

эцюдаў, замалёвак і эскізаў, Рэпін стварыў канчатковы эскіз. Па беразе шырокай рускай ракі запрэжаныя ў лямкі цягнуцца змораныя, але моцныя духам людзі. Таленавіты і пранікнёны мастак усім сэрцам адчуў затоеныя думы і настроі бурлакоў, якімі жылі ўсе простыя людзі, такія ж абяздоленыя і прыгнечаныя.

Рэпін адлюстраванне гэтых думкі не выпадкова. Малады мастак унутрана быў падрыхтаваны ўсім ходам рускай грамадскай думкі. І нам зусім зразумела, чаму так востра рэагаваў, так абурэўся Рэпін, убачыўшы бурлакоў.

Рэакцыйна настроеныя прафесары Акадэміі стараліся перашкодзіць мастаку, сарваць яго задуму. Але рашэнне яго было цвёрдае, непакіснае і канчатковае.

У адказ на перашкоды Рэпін пісаў: «Суддзя цяпер мужык, а таму трэба адлюстроўваць яго інтарэсы... Я ж, як вам вядома, мужык, сын адстаўнога радавога, які працягнуў 27 не вельмі шчаслівых год мікалаеўскай салдатчыны».

Выключна патрабавальны да сябе мастак у самы разгар працы над карцінай зноў паехаў на Волгу, каб яшчэ раз праверыць і падмацаваць сваё ўражанні. Паглыбленне ідэі твора ўвесь час ішло за кошт удасканалвання кампазіцыі. Рэпін увесь час змяняў фармат палатна, па-новаму расстаўляў бурлакоў,

акцэнтуючы ўвагу на вобразе любімага бурлака Каніна, чалавека з адкрытым, валявым і разумным тварам, моцнага сваім унутраным жыццём.

Тры гады напружанай працы спатрэбіліся Рэпіну, каб закончыць карціну. У 1873 годзе карціна «Бурлакі на Волзе» была выстаўлена ў Акадэміі мастацтваў.

Яна выклікала велізарную цікавасць. В. Стасаў у захапленні пісаў: «Хто гляне на «Бурлакоў» Рэпіна, адразу зразумее, што аўтар глыбока пранікнуты быў і ўзрушаны тымі сцэнамі, якія праносіліся перад яго вачыма...»

Карціна пабывала на міжнароднай выстаўцы ў Вене. Тады на ўсю Еўропу прагучэў голас рускага мастака аб сваім вялікім народзе. На ўсёй выстаўцы гэта была самая лепшая карціна і першае буйнае палатно, з якога пачалася слава геніяльнага мастака.

Карціна была куплена вялікім князем Уладзімірам Аляксандравічам і да рэвалюцыі вісела ў яго бальярднай. Зараз яна знаходзіцца ў рускім музеі ў Ленінградзе.

Як бачым, у кожнай карціны ёсць свая гісторыя, сваё жыццё, якое ўдыхнуў у яе геній мастака. Разгадаць гэтае жыццё можа кожны, хто цікавіцца здабыткамі культуры свайго народа.

П. ГЕРАСІМОВІЧ

вую будучыню савецкія жанчыны.

Аб тых грозных днях успамінае наша зямлячка Ганна Сапун. Начаі праседжвала яна ля пасцелі раненых. Непісьменнасць не дазваляла ёй пісаць за іх пісьмы, але атрыманыя пісьмы чытала хворым па некалькі разоў, і гэта палягчала іх пакуты.

Нямала слаўных старонак

у гісторыю грамадзянскай вайны ўпісалі жанчыны. Многія ўвесь цяжар вайны дзялілі з мужчынамі, былі байцамі, разведчыцамі.

Адгрымела грамадзянская вайна. Перамога над ворагам дала партыі магчымасць накіраваць усе сілы Савецкай краіны на аднаўленне народнай гаспадаркі.

Ва ўсе самыя аддаленыя куткі нашай Радзімы дай-

шоў голас Камуністычнай партыі, які заклікаў працоўных да новага жыцця.

Жанчыны занялі дастойнае месца ў прамысловасці, сельскай гаспадарцы, сярод кадраў культурнага фронту, у кіраванні дзяржавай.

У пятае дзесяцігоддзе ўступіла наша краіна. З поўным правам мы можам ганарыцца зменамі, якія адбыліся ў жыцці жанчыны. Са-

вецкая ўлада дала ёй правы грамадзяніна і чалавека. Аб тым, як яны заваёўваліся, апавядае кніга «Жанчыны ў рэвалюцыі», якую напісалі ўдзельніцы непаўторнага гераічнага шляху.

Нашай моладзі трэба ведаць, як змагаліся іх бацькі і маці за пераўтварэнне свету.

Мы раім нашым чытачам прачытаць гэтую кнігу.

Домік для маленькіх

А КУРАТНЫ белы домік весела глядзіць на вуліцу адчыненымі вокнамі. І хто б ні праходзіў міма, кожны прыслухаецца да вясёлага дзіцячага смеху, да звонкіх галасоў, якія даносяцца адтуль. А бываюць гадзіны, калі ў доміку пануе спакой. Тады і прахожыя стараюцца не парушаць цішыню. Няхай паспяць дзеці!

Мы трапілі сюды якраз у такую гадзіну. У двух пакоях соладка спалі дзеці, прычмокваючы ў сне пунсовымі губкамі. Частка ложкаў пуставала.

— Пакуль жніво не пачалося, — растлумачылі нам.

Гэта дзіцячыя яслі калгаса імя Леніна Зэльвенскага раёна. Можна сказаць, што гэты калгас нічым асаблівым не адметны: ні рэкорднымі ўраджаямі, ні высокімі надоямі, ні вялікімі прыбыткамі. Толькі нядаўна стаў мільянерам. Але тут па-сапраўднаму клопоцца аб людзях, чаго не відаць часам ва многіх буйнейшых калгасах рэспублікі. Дзіцячыя яслі — адна з праяў такіх клопатаў.

Калгас затраціў на будаўніцтва і абсталяванне ясляў больш 65 тысяч рублёў. Тут усё зроблена з любоўю. У спальнях выгудныя ложкаў, у пакоі для гульні шмат мячыкаў, лялек, у сталовай — камплектнае абсталяванне, на вокнах прыгожыя цюлевыя фіранкі. А на дварэ — пясочніцы, качэлі, зашклёная веранда.

Дом стаіць у вялікім фруктовым садзе і вясной патанае ў квецені яблынь і вішань. Добра тут дзецям калгаснікаў!

Харчаванне кожнага дзіцяці каштуе 4 рублі ў дзень. Калгас плаціць тры, а бацькі толькі рубель. Дзеці заўсёды маюць свежыя малочныя прадукты, яйкі, вясной — раннюю зеляніну, летам — фрукты, гародніну.

— За здароўем дзяцей сочыць медсястра Рэгіна Дзерачэнік. Малых абслугоўвае няня Ганна Месячык. Ёсць кухар, — расказвае загадчыца ясляў Зінаіда Заморская.

Яна мясцовая жыхарка. Добра памятае жыццё пры панскай Польшчы. Ні аб якіх яслях тады не магла ісці гутарка. Жанчыны нярэдка нараджалі ў полі, не мелі медыцынскай дапамогі. За ўсё селяніну трэба было плаціць, а адкуль грошы браць, калі ў доме хлеба не хапала?..

...Дзеці тым часам прачнуліся, апрануліся і выйшлі ў садок. Адразу пачуўся вясёлы шчэбет. Медсястра сабрала іх каля сябе і пачала гульні. Яна наогул займаецца з малымі, расказвае ім казкі, развучвае вершы, вучыць ляпіць з пластыліну, будаваць з кубікаў.

Хоць на шыльдзе напісана: «Калгасныя дзіцячыя яслі», але гэта хутчэй дзіцячы сад, бо тут большасці дзяцей даўно мінула тры гады. Вядома, гэта няважна. Галоўнае ў тым, што дзеці з васьмай гадзіны раніцы да позняга вечара добра дагледжаны.

Тры гады выходзіць у яслях дачушка калгасніцы Ніны Яўхута, якая працуе ў паляводчай брыгадзе.

— Яслі — вельмі добрая нам дапамога, — гаворыць яна. — Я спакойная за сваю Лёру, таму і працюю добра: за паўгода маю 136 працадзён.

Спакойна ідзе на работу і цялятніца Маруся Дзерачэнік. Бывае, затрымаецца на ферме, але не хвалюецца за дзіця. Ніначы паўтара года, яна вельмі добра адчувае сябе ў яслях.

Тры гады працуе гэты домік для дзяцей, ініцыятарам пабудовы якога з'яўляецца старшыня калгаса Уладзімір Зіноўевіч Кашуткін. Калгасніцы вельмі ўдзячны яму.

Н. ТАМАРЫНА

Соладка спіць пасля абеду Антон Яўхута (здымак у авале).

Малышы захоплены гульнёй у пакоі адпачынку (здымак унізе).
Фота Е. Нікіцінай.

На здымках: (зверху ўніз) — выхаванцы дзіцячых ясляў ля летняй альтанкі. Загадчыца дзіцячых ясляў Зінаіда Андрэеўна Заморская (злева) гаворыць на развітанне калгасніцы Мар'і Дзерачэнік: «Слаўная ў вас дачка, толькі чамусьці адна гуляць любіць».

БАСЯ (5 год) вельмі не любіць рана класціся спаць. Каб яе ўлажыць, бабуся гаворыць:

— Калі я была такая маленькая, як ты, то клалася спаць разам з курамі. На гэта ёй Бася не раздумваючы:
— Цікава, як бабуся магла спаць на седале!

ЗБЫСЬ (4 гады) сядзіць з мамай у вагоне, чакаючы адпраўкі цягніка:

— Чаму не кранаецца цягнік? — не могуць стрываць пасажыры.

На гэта Збысь, уладальнік завадных цацак, заяўляе з пачуццём уласнай годнасці:

— А я ведаю. У яго напэўна лопнула пружына.

ГАНЯ (3 гады), раздзяваючы ляльку, заўважыла на спіне напісаную цану: 36 злотых.

— Што гэта значыць? — спытала яна маці.

Маці растлумачыла, што лялька каштавала столькі злотых. Ганя, вельмі зацікаўленая, падымае спаднічку і просіць:

— Паглядзі, калі ласка, а колькі я каштавала!

Маці тлумачыць ЛЕСЮ (3½ гады), што тата павінен хадзіць на работу, каб зарабляць грошы на хлеб. Лесь пасля кароткага роздуму пытае:

— А хіба не лепш купляць булкі, і няхай тата сядзіць дома!

ЯЦЭК (3 гады) заўсёды чуе, што жыўлін нельга крыўдзіць, што трэба іх любіць. Аднойчы ідучы дадому з возера і пачухваючыся, з кіслаю мінай пытае маці:

— Мамачка, а камарыкаў таксама трэба любіць?

БАЖЭНКА (3½ гады) сабралася з маці да зубнога ўрача. Тата, калі яны вярнуліся, пытае ў яе, ці была яна ветлівай, ці не плакала. Бажэнка пацвярджае:

— Зусім не плакала.

Задаволены тата хваліць дачку, частуе

шакаладкай і пытае, ці не зрабіў ёй зубны ўрач балюча.

— Не, тататка, яго зусім не было.

МАРЭК (4 гады) просіць:

— Мама, зрабі нам піражкі.

Мама тлумачыць, што зробіць іх, але толькі пасля першага, калі будуць грошы.

На гэта Марэк пакрыўджана:

— Піражкі ж пачынаюць павідлам, а не грошыкамі.

ЛЮЦЫНКА (2 гады і 10 месяцаў) прыглядаецца, як бабуся ставіць татку банкі. Бабуся, жартуючы, пытае:

— А табе, Люцынка, дзе паставіць банкі? На спіны ці на живоціку?

На гэта Люцынка сур'ёзна:

— Найлепш на падлозе: не будзе балець.

СЛАВІК (2 гады) слухае казку пра Чырвоную шапачку. І пасля слоў «... і тады воўк з'еў бабулю», — Славик перапынае і пытае:

— А ён сказаў: дзякую!

УЛЬЯНА (2½ гады) глядзіцца ў маленькае люстэрка. Раптам падае яго маме і кажа:

— Паглядзі, што там у мяне на носіку.

ЛЕШКУ (4 гады) маці пагражае, што калі не будзе як след есці, то стане такі ж маленькі, як дзед.

— Э-э, — гаворыць з недавер'ем Лешак, — дзед малы, бо столькі год хадзіць і ўжо стаптаўся.

АЛЯ (4 гады) не хоча рана ўставаць, капрызнічае і румзае. Маці жартуе:

— Такая вялікая паненка, хутка замуж, а так раве.

Аля скрозь слёзы:

— А як выйду замуж, то хто мяне будзе адводзіць у дзіцячы сад?

— Еш шмат салаты, — гаворыць маці ЭЛІ (4 гады), — будзеш мець прыгожы колер твару.

— Зялёны! — пытае Эля.

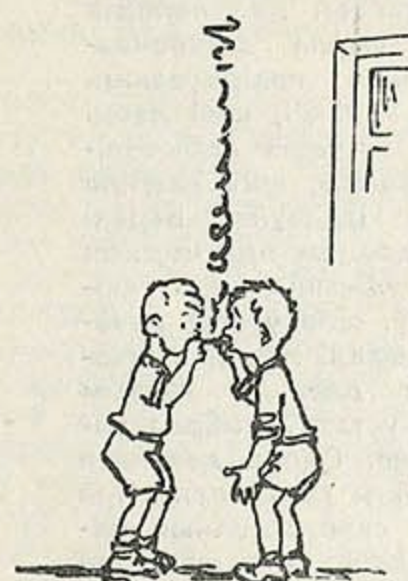
Бабуся размаўляе з дзвюма ўнучкамі. Першая з іх прапануе:

— Бабуся, купі сабе крэм для твару, а то ў цябе такія страшныя маршчынкі.

Малодшая ЕВА (4 гады) прэрэчыць:

— Не рабі гэтага! Калі не будзе маршчынак, то ты ж не будзеш бабусяй.

Пераклад з польскага часопіса «Жанчына і жыццё».

Выхвацель на вышыні...

Мал. В. Швяцова.

Адна з асноўных умоў нашай сістэмы выхавання — гэта апора на станоўчыя якасці дзяцей. Пры заахвочванні ў іх расце ўпэўненасць у сваіх сілах. Станоўчая ацэнка дзеянняў і ўчынкаў аднаго вучня выклікае ва ўсіх імкненне быць лепшымі. А. М. Горкі сцвярджаў, што пахваліць чалавека вельмі карысна, бо гэта павышае яго павагу да сябе, садзейнічае развіццю давер'я да сваіх творчых сіл.

Аднак выхоўваць трэба так, каб дзеці добра вучыліся не дзеля пахвалы ці ўзнагароды. Яны павінны быць упэўнены ў неабходнасці добрых паводзін.

Многія бацькі, дзеці якіх вучацца ў нашай школе, зусім правільна разумеюць выхаванне. Бацькі вучня 5 класа Пятніна Валерыя не педагогі: бацька працуе шафёрам АТК № 1, маці — хатняя гаспадыня. Але яны трымаюць цесную сувязь са школай, наведваюць лекцыі на педагогічныя тэмы. Бацька знаходзіць час для выхавання сына. Ён шмат і старанна працуе, часта атрымлівае ўзнагароды, падзякі на рабоце. Дзеці гэта бачаць і таму любяць, паважаюць яго. І калі такі бацька пахваліць сваё дзіця, то гэтая пахвала ўспрымаецца ім з вялікай радасцю і робіць на яго куды большы ўплыў, чым любы дарагі падарунак. Валерыя з'яўляецца выдатнікам. Ён стараста класа. У школе хлопчыка ўсе любяць так, як любяць і паважаюць яго бацьку на вытворчасці.

Бацька былога вучня нашай школы Алега Яворскага — стары рабочы-ліцейшчык, зараз пенсіянер. Бальшавік-падпольшчык, які прайшоў праз буры дзвюх рэвалюцый, заўсёды знаходзіў час для выхавання сына.

Яшчэ будучы вучнем 4-га класа Алег здзіўляў настаўніцу Мар'ю Пятроўну сваёй цікавасцю і сур'ёзнасцю. І не выпадкова. У сям'і Яворскіх выхоўваюць дзяцей на лепшых прыкладах, умела заахвочваюць, правільна накіроўваюць ініцыятыву. У сям'і, калі дзеці былі меншыя, часта адбываліся хатнія вечары, якія ладзіла маці, Ірына Іванаўна. Бацькі расказвалі дзецям пра чорныя часіны мінуўшчыны, пра людзей-волатаў, якія ў агні рэвалюцыі здабывалі людзям шчасце. Перад дзецьмі жывым прыкладам уставаў вобраз вялікага Леніна. Слова давалася і дзецям. Яны расказвалі пра школу, пра свае дзіцячыя радасці, спявалі. Тут шануюць працу. Алег умеў і ў печы выпаліць, і падлогу памыць, і згатаваць абед. Вынікі яго працы маці заўсёды адзначае да-

ЗААХВОЧВАННЕ І ПАКАРАННЕ ШКОЛЬНІКАЎ У СЯМ'І

лікатнай заўвагай або пахва-
лой.

Нажаль, не ўсе мы так выхоўваем дзяцей. Ёсць яшчэ бацькі, якія «заахвочваюць» дзіця непатрэбнымі і нават шкоднымі падарункамі. Успамінаецца такі выпадак. Вучань 9-га класа Генадзі М., які раней сядзеў за апошняй партай, нечакана папрасіў класнага кіраўніка, каб яго пасадзілі сярод класа. Просьбу задаволілі. Але неўзабаве высветлілася, што бацька «заахвочіў» сына нарочным гадзіннікам. І вось самазадаволены і самаўлюбёны сыноч сядзіць на ўроку, падпёршы шчаку кулаком левай рукі, на якой ззяе «пабеда». Калі настаўнік яго выклікае, гэты «фацэт» флегматычна ўстае, прыгладжваючы валасы пальцамі левай рукі. У канцы ўрока ён звычайна падымае левую руку, растапырыўшы пальцы, што азначае: да звонка засталася пяць мі-

нут. За адну мінуту да звонка наш «герой» падымае высока ўказальны палец, выказваючы вялікае задавальненне.

Такого тыпу заахвочванні і празмерная ласка прывялі да таго, што вучань адарваўся ад калектыву і паступова ператварыўся ў самаўлюбёнага эгаіста. Хлопец расце капрызным, гультаяватым, а галоўнае — засвоіў шкодную манеру камандаваць сваімі бацькамі.

Часам бацькі, асабліва маці, разважаюць: «Паўвека пражыла, мала радасцей бачыла. Няхай жа нашы дзеці ўволю пагуляюць». Бацькі, якія не стрымліваюць дзяцей, не кіруюць іх кіпучай дзейнасцю, хутка трацяць у іх аўтарытэт. Такія «вольныя» дзеці, як правіла, дрэнна вучацца, свавольца, псуюць школьную мэблю, паруюць парадак на ўроках, не паважаюць старэйшых.

Любоў да дзяцей, — ву-

чыць А. С. Макаренка, — павінна спалучацца з высокай патрабавальнасцю. А патрабавальнасць не мысліцца без строгага кантролю, а калі патрэбна, то і пакарання. Бяскарнасць жа прыводзіць дзяцей да гультайства і распусты. Адным з відаў пакарання з'яўляецца строгая заўвага бацькоў або іншых членаў сям'і. Заўвага не павінна праліцца міма вушэй дзіцяці, а пакінуць пэўны след у яго свядомасці. За дрэнны ўчынак можна часова пазбавіць дзіця таго, што яму найбольш падабаецца: права наведваць кіно, каток, спартыўныя секцыі. Але ніколі не трэба караць дзяцей працай. Фізічнае пакаранне сведчыць аб педагогічнай бездапаможнасці тых, хто яго ўжывае. Каб пераканаць дзіця ў справядлівасці свайго патрабавання, патрэбна шмат такту, а для таго, каб набіць, вялікага розуму не трэба.

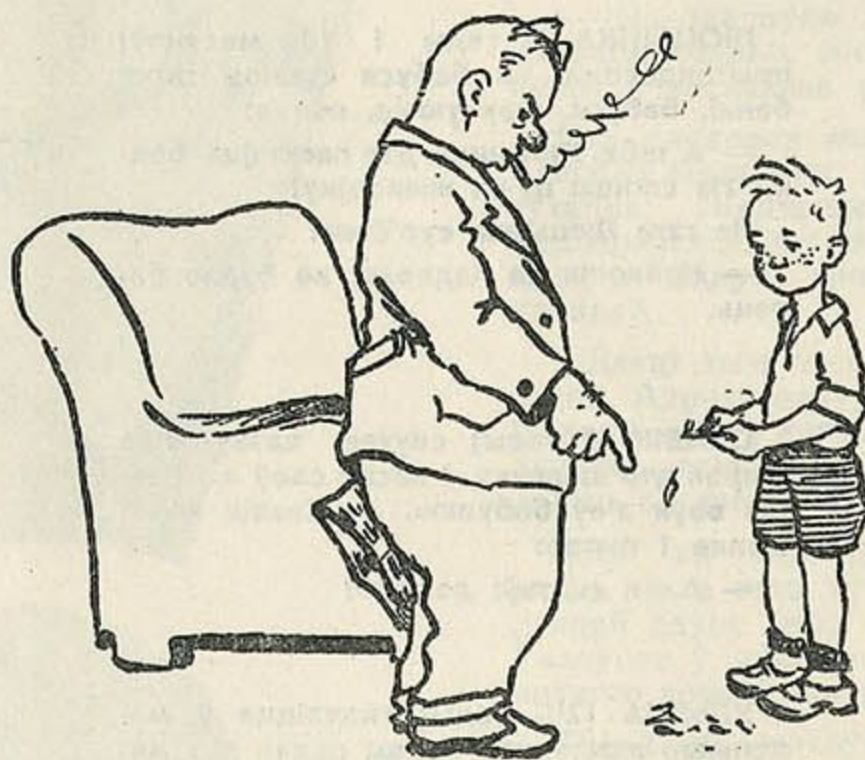
Вучань 7-га класа Толя П. не паважаў ні маці, ні бацьку, які працуе шафёрам, бо нічога ад іх не бачыў, акрамя пакарання. Бацька часта прыходзіў дадому п'яны і без усялякай прычыны лае і лупцуе дзяцей. Адночы Толя слёзна прасіў класнага кіраўніка: «Іван Аляксеевіч, не пішыце нічога дрэннага ў дзённіку, бо і без прычыны тата б'е мяне тонкім шлангам, а калі ў дзённіку ёсць дрэнны запіс, то лупцуе тоўстым шлангам». І гэты бацька таксама задаваў настаўнікам пытанне, чаму сын дрэнна вучыцца і парушае дысцыпліну? Ён ніяк не мог уцяміць, што беспадстаўнае і бязмэтнае, а тым больш варварскае пакаранне адбівае ў дзіцяці ахоту да навукі, выклікае шкодныя адказныя рэакцыі, выхоўвае такія адмоўныя рысы характару, як баязлівасць, мана, непаважанне старэйшых.

Савецкая педагогіка вучыць, што дзіця абавязкова трэба паважаць. Паважаць дзіця — значыць прызнаваць у ім чалавека, хай яшчэ маленькага, але са сваім уласным светам унутраных перажыванняў і думак.

Само сабою зразумела, што толькі правільным заахвочваннем і пакараннем дзяцей нельга вырашыць складаную задачу выхавання. Сапраўднае выхаванне — справа адказная і карпатлівая. Але кожная маці і бацька паспяхова справяцца з ёю, калі будуць займацца выхаваннем сваіх дзяцей сур'ёзна і сістэматычна, своечасова папярэджваюць і ліквідаваюць недахопы ў іх паводзінах. Тады і караць трэба будзе радзей, і выхаванне стане справай прыёмнай і радаснай.

С. МІТРАХОВІЧ,

завуч Мінскай СШ № 27.

БЕЗ СЛОУ...

Язвавая хвароба страўніка

Адказваем на пытанне Л. П. Пучынскай з г. Глыбокае.

Язва страўніка можа ўзнікнуць ад розных прычын. Часам яе выклікае працяглае напружанне нервовай сістэмы, цяжкае перажыванне, моцнае ператамленне. Вельмі часта яна з'яўляецца вынікам няправільнага рэжыму харчавання, недабраякаснай ежы, злоўжывання нікацінам і алкаголем. Пры кожнай выпіўцы ўжываюцца вострыя закускі. Разам з алкаголем яны выклікаюць катар, а ў далейшым язву страўніка. Нікацін дзейнічае на слізистую абалонку страўніка, выклікаючы спатку катаральны стан, а затым і ўтварэнне язвы.

Язва страўніка — гэта глыбокае паражэнне слізистой абалонкі. Калі язва прабівае сценку страўніка, то пачынаецца моцнае кровацянне з нясцерпным болем, які па нервовых ствалах часта аддае ў спіну. Ежа і страўнікавы сок, трапляючы на язвавую паверхню, узмацняюць боль і выклікаюць рвоту кіслым змесцівам. Боль узнікае і нашча, вельмі часта ўначы, таму яго называюць «галадны боль». Але варта хвораму прыняць крыху соды з малаком, як боль сціхае, бо дзеянне соды і малака змяншае раздражненне язвавай паверхні. Прыём жа вострых і салёных страў, вялікай колькасці чаю і кавы раздражняюць яе, узмацняюць боль.

Абмежаванне хворых у ядзе, спажыванне аднастайнай ежы дзейнічае адмоўна, бо ў арганізме будзе недахоп вітамінаў, жыццёва неабходных чалавеку.

Язвавая хвароба, апрача моцнага болю, выклікае кіслую адрыжку, пякотку, млоснасць, ваніты, пакутлівыя запоры. Часам пачынаецца вялікае кровацянне, якое патрабуе тэрміновага хірургічнага ўмяшання. Запушчаныя, не лечаныя язвы могуць прывесці да самых непрыемных ускладненняў, асабліва ў пажылым узросце. Таму хворы павінен знаходзіцца пад урачэбным наглядам. Своечасовы аналіз страўнікавага соку, калу і рэнтгенацкапія страўніка па прызначэнню ўрача, лячэнне ў пачатковым перыядзе зусім ліквідуюць язву страўніка. У перыяд абвастрэння хваробы лячыцца трэба ў бальнічных умовах.

Дыета павінна быць разнастайнай. Рэкамендуецца есці чацвёрты-пяць разоў у дзень невялікімі порцыямі ва ўстаноўлены гадзіны: першы раз да работы, другі ў часе перапынку, трэці пасля работы і чацвёрты за дзве гадзіны да сну. Хворым, не звязаным з работай, можна рэкамендаваць пяціразовае харчаванне, праз кожныя тры гадзіны. Не трэба есці смажанага, тлустага мяса і рыбы, кансерваў, капчонасцей, вострых страў, а таксама страў, якія пучаць — фасолі, гароху, бобу. У ежы павінна быць дастатковая колькасць вітамінаў А, В і С. Вітаміну С шмат у соках гароднінныя, ягадных, фруктовых, вітаміну В у дрожджах, хлебе, вітаміну А ў моркве.

Ежу трэба апрацоўваць так, каб яна лягчэй ператраўлялася. Перад ядой, пры павышанай кіслотнасці, можна піць шчолачныя воды: баржом, славянаўскую, смірноюўскую (па шклянцы за паўгадзіны або за гадзіну да яды абавязкова ў цёплым выглядзе).

Хворыя на язву страўніка не ў вострым перыядзе па заключэнню ўрача могуць быць накіраваны для лячэння ў Жалезнаводск, Есентукі, Баржомі, Трускавец, Друскенікі і іншыя курорты.

У нашай краіне палепшылася матэрыяльнае і бытавое становішча працоўных, створана сетка дыетычных сталовых, уведзена дыспансернае абслугоўванне язвавых хворых — словам, ёсць усе ўмовы для таго, каб вылечыць язву страўніка.

Доктар А. ЮФЕ

Гэта важна ведаць

Па просьбе чытацкі Таран з Мінскай вобласці друкуем гэты артыкул.

Жанчыны, у якіх урачы-спецыялісты знаходзяць пухліны, звязаныя з унутранымі палавымі органамі, часам і не заўважаюць сваёй хваробы.

Злаякасныя пухліны (рак, саркома) у працігласці дабраякасным здольны да бурнага росту. Яны хутка прарастаюць навакольныя здаровыя тканкі і разбураюць іх. Злаякасная пухліна перараджае клеткі арганізма.

Спачатку рак уяўляе сабой ушчыльненне або язву. З развіццём хваробы мясцовы працэс пераходзіць у агульнае захворванне. Яно пашыраецца не толькі на суседнія, але і на далёкія органы. Ракавыя часцінкі пераносяцца крывёй у розныя органы і разбураюць арганізм.

Дабраякасныя пухліны могуць часам ператварацца ў злаякасныя. І калі ўрачы рэкамендуюць зрабіць аперацыю, на гэта трэба, безумоўна, згаджацца.

Адной з важнейшых прыкмет рака маткі з'яўляюцца выдзяленні. Жанчынам пажылога ўзросту неабходна звяртаць на іх сур'ёзную ўвагу. Трэба асабліва добра запомніць, што пры пачатковых формах рака маткі не адчуваецца болю. У гэтым якраз і тоіцца небяспека і каварства рака. Боль пры раку з'яўляецца позна, ужо тады, калі пухліна дасягае вялікага развіцця.

Важнейшая прыкмета рака — пахудзенне. Калі жанчына, асабліва пажылая, пачынае без усякай прычыны худзець, то ў яе можна запідозрыць злаякасную пухліну. Скура пры гэтым робіцца сухой, маршчыністай, колер твару бледны, зямліста-шэры. Заўважыўшы гэта, жанчына павінна безадкладна звярнуцца да ўрача.

Вельмі важным фактарам папярэджання рака з'яўляецца захаванне ўсіх правіл гігіены.

Трэба памятаць, што рак вылечваецца. Усё залежыць ад таго, наколькі своєчасова звярнулася жанчына за ўрачэбнай дапамогай. Вось чаму жанчынам ва ўзросце звыш 35 год неабходна 2 — 3 разы ў год звяртацца да ўрача, каб у выпадку развіцця рака своєчасова выявіць пачатак хваробы. У нас цяпер практыкуюцца масавыя агляды насельніцтва ўрачамі для ранняга выяўлення рака і папярэджання развіцця злаякасных пухлін.

Злаякасныя пухліны лечыць цяпер хірургічна і з дапамогай радыёактыўных ізатопаў. Усё больш практыкуецца хіміятэрапія пухлін. Найлепшыя вынікі дае камбінаванае лячэнне (спалучэнне хірургічнага і прамянёвага метадаў, а ў некаторых выпадках спалучэнне гэтых метадаў з хімія-і гармонатэрапіяй, г. зн. лячэннем прэпаратамі залоз унутранай сакрэцыі).

Трэба памятаць, што лячэнне рака рознымі травамі, лячэнне ў знахарак і іншымі сродкамі ніколі не дае станоўчых вынікаў. Яно не толькі не спыняе развіцця ракавай хваробы, а, наадварот, можа давесці хваробу да такога стану, што яна ўжо не паддасца ні хірургічнаму, ні прамянёваму, ні якому-небудзь іншаму лячэнню.

Наша дзяржава адпускае вялікія сродкі як на ахову здароўя насельніцтва наогул, так і на барацьбу з ракам. Шмат спецыяльных інстытутаў і дыспансераў вядуць лячэбную і прафілактычную работу, вывучаюць пытанні прадукілення і лячэння рака.

У СССР хворым забяспечана не толькі бясплатная кваліфікаваная медыцынская дапамога, але і правядзенне прафілактычных мерапрыемстваў. Усё гэта стварае прадпасылкі для своєчасовага і правільнага лячэння рака.

Г. ДАЗОРЦАВА,
прафесар.

Грэлкі

Грэлкі шырока ўжываюцца для лячэння. Няма, бадай, ніводнай сям'і, якая не трымала б у сваёй хатняй аптэчцы гумавых або бляшаных грэлак.

Найлепш карыстацца спецыяльнымі электрычнымі грэлкамі, ступень награвання якіх можна рэгуляваць з дапамогай рэастата.

Як жа дзейнічаюць электрычныя грэлкі? Іх лекавы эфект залежыць не ад глыбіні пранікнення цяпла ў тканкі, а ад працігласці самой працэдуры. Цяпло, раздражняючы нервовыя канечнасці, выклікае актыўны прыліў крыві да тканак і аслабляе пачуццё болю. У той жа час нервовыя імпульсы, якія паступаюць у галаўны мозг, узмацняюць працэсы тармажэння. Не выпадкова пасля грэлки ці цёплай вады ў чалавека з'яўляецца санлівасць.

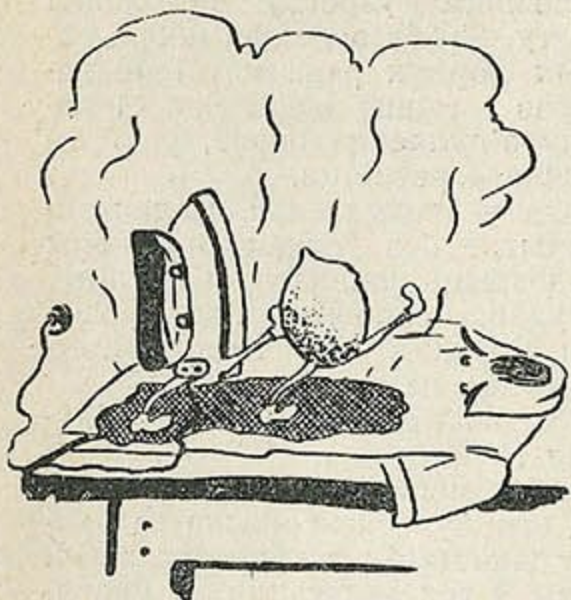
Грэлкі паказаны пры хранічных запаленчых працэсах органаў брушной поласці і малога таза, язвавай хваробы страўніка і дванаццаціперснай кішкі, неўралгіях.

Грэлкі трэба ўжываць толькі па рэкамендацыі ўрача, таму што ў радзе выпадкаў яны проціпаказаны і могуць выклікаць пагоршэнне ў стане здароўя. Нельга ўжываць грэлкі пры вострых запаленчых працэсах жоўцевага пухыра, жаночых палавых органаў, чэрвепадобнага адростка, пры язвавай хваробе страўніка і дванаццаціперснай кішкі з нахільнасцю да кровацянняў.

КАРЫСНЫЯ ПАРАДЫ

ЯК ВЫВЕСЦІ ПЛЯМЫ

Іржавую пляму на белай бялізне накрыйце кавалачкам лімона, загорнутага ў марлю, і прыцісніце нагрэтым прасам. Пляма знікне.

Плямы ад тытуню часцей за ўсё сходзяць пры мыцці з мылам. Калі рэч нельга мыць, то плямы выводзяць цёплай гліцэрынай або дэна-тураваным спіртам.

✱

Плямы ад газы най-лепш зводзіць бензінам. Для гэтага пляму трэба змачыць бензінам, зверху насыпаць слой мелу ў парашку або сухой гліны, пакінуць на некаторы час, а затым счысціць. Калі пляма застаецца, паўтарыць працэдуру яшчэ раз, пакрыць пляму знізу і зверху прамакаткай і пакласці пад прэс. Потым счысціць парашок або гліну і змыць мыльным раствором і вадой, калі рэч можна мыць.

ЯК АСВЯЖЫЦЬ ШАРСЦЯНЫ КАСЦЮМ

Раскладзіце касцюм на мяккай падсцілцы, пакрытай чыстым шматком. Роўнымі рухамі пачысціце яго шчоткай, змочанай у вадзе з нашатырным спіртам (2 сталовыя лыжкі на 1 літр вады), так, каб матэрыял стаў вільготны, але не намок. Стара-на пачысціце каўнер. Павесце касцюм на некалькі хвілін на плечыкі, затым пра-прасуйце праз чысты шма-ток. Павесіўшы зноў на пле-чыкі, лёгкімі рухамі шчоткі знізу ўверх (супроць ворсу)

распраўце варсінкі тканіны. Калі вы станеце рабіць гэта рэгулярна, касцюм будзе лепш насяцца і заўсёды мець добры выгляд.

✱

Месцы на шарсцяных тка-нінах, якія пачалі блішчаць, чысціць шчоткай і праці-раюць шматком, змочаным бензінам або ацэтонам, вы-сушаюць і прасуюць праз вільготную анучу. Можна знішчыць бляск моцным чаем, адварам махоркі, дэна-тураваным або нашатырным спіртам. Нашатырным спір-там можна чысціць, калі ад яго не змяняецца афарбоўка тканіны. Такім жа чынам чысціць абіўку мэблі, зага-дзя выбіўшы з яе пыл.

КАРЫСНА ВЕДАЦЬ, ШТО

— калі тканіна сям-там стала бруднай, то спосаб чысткі яе залежыць ад віду абіўкі. Так, плямы на шчыт-най дэкаратыўнай тканіне змываюцца гумавай губкай, злёгка змочанай у слабым растворе воцатнай кіслаты або нашатырнага спірту.

— тлушчавыя плямы з фарбаванай мэблі лёгка зні-маюцца растворам крухмалу.

ВЫ СПЯШАЕЦЕСЯ,

... а вам трэба адпрасаваць бялізну. Каб яна хутка зрабі-лася вільготнай, пырскайце на яе не халодную, а гара-чую вадку.

Каб хутка адпрасаваць мужчынскую кашулю, нама-чыце шматок у вар, стра-сяніце вадку, пакладзіце шма-ток на кашулю і шчытна ска-чайце ўдоўж. Пакуль прас будзе награвана, кашуля зробіцца вільготнай.

ПРА ТОЕ-СЁЕ...

Выбіраючы матэрыю для летніх сукенак, улічыце, што блакітны, бэзавы, шэры і не-каторыя адценні зялёнага ко-леру выгараюць на сонцы. Затое чырвоны, жоўты, аран-жавы, абрыкосавы амаль не баяцца сонечных праменняў.

✱

Калі вы шыеце шарсцяныя рэчы, то перш чым кроіць дэкаціруйце тканіну, каб по-тым на ёй не заставаліся плямы ад дажджу. Для гэта-га прапрасуйце яе з левага боку праз мокрую анучу так, каб уся тканіна добра пра-бралася вадзяной парай, злёгка прасушыце прасам і высушыце ў разгорнутым выглядзе.

Кулінарыя

РЭДЗЬКА З ГУСІНЫМ ТЛУШЧАМ

Рэдзьку націраюць на цёрцы з буйнай рашоткай, кладуць шынкаваную сырую рэпчатую цыбулю, соль і растоплены гусіны тлушч.

Набор прадуктаў: рэдзь-ка—200 г, невялікая цыбу-ліна, гусіны тлушч—1 поў-ную ст. лыжку.

СЫРОК ЗАКУСАЧНЫ

Варанае мяса прапусціць праз мясарубку з частай ра-шоткай, змяшаць з цёртым сырам, маслам, пасіраванай рэпчатой цыбуляй. Усю масу старанна перамяшаць і сфармаваць у выглядзе каў-басак, паверхня якіх пакры-та маянэзам у выглядзе ра-шоткі. Упрыгожыць зеляні-най, астудзіць і заліць жэле.

Набор прадуктаў: мяса 1 гатунку—500 г, сыр га-ландскі—50 г, масла сметан-ковае—2 сталовыя лыжкі, 1/2 рэпчатой цыбулі, малака—4 ст. лыжкі, жэле—300 г, маянэз—2 ст. лыжкі.

ХАЛАДНІК МЯСНЫ

Нарэзаць дробнымі кубі-камі свежыя агуркі і вара-нае мяса (ялавічыну або ця-ляціну, вэндліну, язык); рас-церці нарэзаную зялёную цыбулю з соллю; дробна сся-чы бялок крутога яйка; рас-церці смятану з крутым жаўт-ком, соллю, цукрам (пры жа-данні можна пакласці крыху гатовай гарчыцы); змяшаць запраўленую смятану з бял-ком і цыбуляй, развесці ква-сам, пакласці агуркі і мяса, усё старанна размяшаць. Падаць, пасыпаўшы дробна пасечанай зелянінай пят-рушкі і паклаўшы ў кожную талерку кавалачак харчо-вага лёду.

На 1 л хлебнага квасу: 250 г мясных прадуктаў, 75 г зялёнай цыбулі, 2 све-жыя агуркі, 2 яйкі, 1/4 шклянкі смятаны, соль, цукар, гарчыца—па смаку.

КАЧАННАЯ КАПУСТА

Качан свежай капусты на-рэзаць палоскамі шырынёй каля 1 см і звярнуць у пад-соленай вадзе з кменам. Ка-лі капуста амаль звярнуцца, яе трэба заправіць мукой, падсмажанай з дробна нарэ-занай цыбуляй да жаўтава-тага адцення. Па жаданню можна пакласці дробна на-рэзанай пятрушкі.

Гэтая вельмі смачная страва з'яўляецца гарнірам

да смажанай свініны, ба-ніны або капчоной свініны.

На 3 кг свежай качан-нае капусты—50 г цыбул 40 г мукі, 60 г тлушч-соль, кмен, пятрушка.

ГРЫБНАЯ СУМЕСЬ У СМЯТАНЕ

Ачысціць, вымыць грыбы і нарэзаць іх тонкімі лу-скамі. Падсмажыўшы па-сечаную цыбулю ў мас-ла да залацістага адцення, па-класці туды грыбы, прыпра-віць соллю, дробна нарэза-най пятрушкай і паставіць тушыцца на слабы агонь. Ка-лі сок дастаткова ўварыцца, заправіць смятанай з мукой і зноў давесці да кіпення. Падаваць з яечнай і адвар-ной бульбай.

На 1 кг грыбоў (падасіна-вікі, баравікі, масля-ты, смарчкі, лісічкі і да т. п.)—100 г сметанковага масла (тлушчу), 0,75 л смя-таны, 2 цыбуліны, соль, пят-рушка.

АМЛЕТ «БЕЛАРУСЬ»

Тонка нарэзаны бисквіт пакласці на мелхіяравае або фарфаравае блюда, на бисквіт—фрукты (яблыкі, персікі, абрыкосы, вішні) і паліць сіропам. Бисквіт з фруктамі аформіць бялкамі, збітымі з цукрам. Бялок вы-пускаць праз канверт. Пас-ля паставіць амлёт у лёгкую духоўку.

Гатовы амлёт пасыпаць цукровай пудрай і ўпрыго-жыць бруснічным або жура-вінным варэннем.

Набор прадуктаў: биск-віт—200 г, фрукты кансер-вавныя—400 г, бялок ад 2 яек, цукар—паўшклянкі, журавіннае варэнне—3 ста-ловыя лыжкі.

ПІРОГ З ЯБЛЫКАМІ

Прыгатаваць звычайнае дражджавое цеста, паклаў-шы ў яго дробна нарэ-заныя яблыкі. Калі це-ста падыецца, пакласці яго на бляху і даць расстаяцца, затым выпякаць. Выпечаны пірог змазаць зверху густым цукровым сіропам. Замест смятаны можна ўзяць кіслае малако.

Набор прадуктаў: мукі пшанічнай—1 чайная шклянка, смятаны—1 ст. лыжка, цукру-пяску—1 ст. лыжка, яйка—1/2, свежыя яблыкі.

ЗАСОЛКА АГУРКОЎ

На кожныя 50 кг агуркоў трэба падрыхтаваць 3—4,5 кг солі (для дробных агуркоў 6—7-працэнтны ра-

сол, для буйных — 8—9-працэнтны), 1,6 кг кропу, 150 г часнаку, 300 г хрэну (корань), да 500 г дубовага лісту, эстрагону, лісту чорных парэчак — да 500 г.

Для засолкі агуркоў у 3-літровым слоіку трэба 120—180 г солі, 60 г кропу, 6 г часнаку, 10 г хрэну, 0,4 г перцу, 20 г дубовага лісту, да 20 г эстрагону, лісту чорных парэчак.

Перад засолкай трэба старанна вымыць тару (слоікі, бочкі), агуркі і спецыі. Для прыгатавання расолу трэба браць чыстую піцвявую вадку. На дно пакласці $\frac{1}{3}$ усіх неабходных спецыяў, затым палавіну агуркоў, пасля чаго зноў пакласці $\frac{1}{3}$ спецыяў і палавіну агуркоў, зверну пакласці спецыі, што засталіся (лепш укладваць агуркі радкамі, а не насыпам). Укладзеныя агуркі заліць расолам, пакласці груз, каб яны не ўсплывалі, і пакінуць на 2—3 дні ў памяшканні (з пакаёвай тэмпературай). Затым агуркі закрыць і вынесці на холад (у лядоўню, падвал, склеп). Захоўваць агуркі трэба пры тэмпературы ад 0° да +3°.

Расол павінен быць празрысты, светлы, а агуркі моцныя, са шчытнай хрусткай мякаццю.

Для маласольных агуркоў бяруць вялікі слоік. Агуркі перасцілаюць спецыямі, заліваюць расолам (на 10 л — 0,5 кг солі), зверну кладуць груз. Праз 2—3 дні агуркі можна спажываць.

Каб хутчэй (праз некалькі гадзін) прасаліліся агуркі, у іх абразваюць кончыкі або заліваюць гарачым расолам.

Каб салёныя агуркі захаваліся ў негерметычна закрытай тары больш працяглы тэрмін, у расол дадаюць вінаградны воцат і крыху гарэлка. На 10 л вады — 500 г солі, 1 шклянку вінаграднага воцату і $\frac{3}{4}$ шклянкі гарэлка. Слоікі шчытна закрываюць і ставяць у халоднае месца.

ЗАСОЛКА ПАМІДОРАЎ

Соляць зялёныя, бурыя і спелыя памідоры, але абавязкова асобна. Памідоры трэба перабраць, адкласці недабраякасныя, абмыць і ўкласці радкамі ў падрыхтаваную кадушку; пры гэтым плады перакладаюць спецыямі — эстрагонам, чаборам, кропам, вішнёвым лісцем і лісцем чорных парэчак, часнаком.

Пры ўкладцы кадушку трэба злёгку ўстрэсваць і пасля запаўнення заліць падрыхтаваным расолам (з разліку на 10 л астуджанага вару 700—800 г солі). Чым спялей і буйней плады, тым мацней робіцца расол. На кружок пакласці лёгкі груз. Захоўваюць у халаднаватым памяшканні. Праз 40—50 дзён памідоры можна ўжываць.

На чацвёртай старонцы вокладкі:

Сукенка з крэпдэшыну (гладнага або ў гарошак), па таліі адразная, на гумцы, з поясам. Рукавы кароткія, цэльнакроеныя. Спадніца настрочана на шырокую плісраваную аборку. Выраз каўняра аздоблены завязанай збоку белай палоскай.

Сукенка з баваўнянай клятчастай тканіны, прамая, цэльнакроеная, з засцежкай спераду. Выраз каўняра і кішэні аздоблены касой палоскай. Сукенка рэкамендуецца для размераў 48—54.

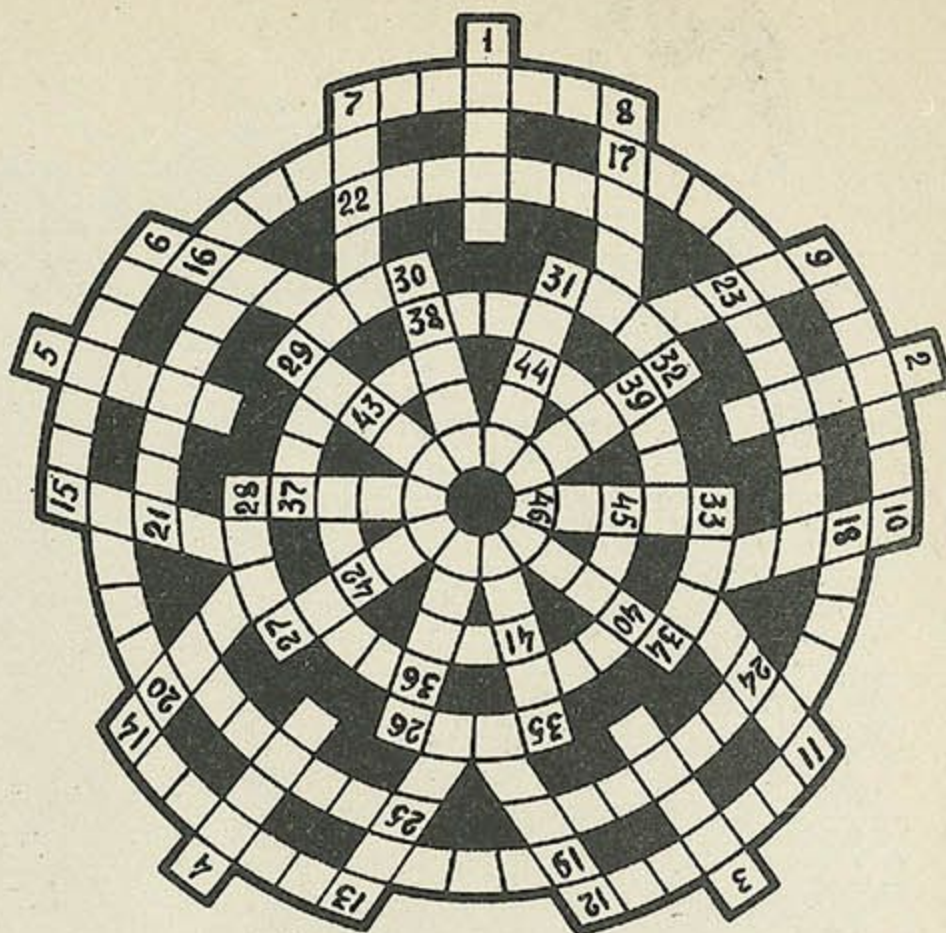
Сукенка з кароткім жанетам з шарсцяной тканіны. Неадразная па таліі сукенка зашпільваецца на два гузікі. Рэкамендуецца 36—44 размеры.

Сукенка з набіўнага сатыну, адразная па таліі. Ліф свабодны, з кароткімі цэльнакроенымі рукавамі. Шырокая спадніца прамого пакою па таліі сабраная. Устаўка і каўнер з белага піке. Рэкамендуецца 44—50 размеры.

Касцюм з шарсцяной тканіны. Жакет аднабортны, шчытна прылягае па таліі. Каўнер-стойка з падразной лініяй. На полачках падкройная пата, аздобленая гузікам. Рукавы ўстаўныя. Спінка разная. Спадніца вузкая.

Зімовая сукенка з шарсцяной тканіны, неадразная па таліі. У банавых швах — сустрэчныя складкі. Аздаба — аплікацыя.

Зімовая сукенка з фланелі або паўшарсцяной тканіны. Рукавы ўстаўныя, шырокія, з манжэтамі. Рэкамендуецца 26—32 размеры.

КРАСВОРД

Склалі Тамара і Рыгор ЯКУШЫ

Па акружнасці: 7. Адна з форм оперы. 9. Ансамбль з чатырох выканаўцаў. 11. Наборная машына. 13. Публіцыстычны жанр. 15. Судовая прафесія. 16. Тып тэлевізара. 17. Устаноўленая мера. 18. Вялікая дзяржава. 19. Адзінка сілы току. 20. Атрутны газ. 21. Лякарства ад малярыі. 22. Дзень тыдня. 23. Опера А. Даргамыжскага. 24. Неарганічнае хімічнае злучэнне. 25. Член урада. 27. Рабочы, які займаецца вырабам тканіны. 29. Дзяржава ў далінах рэк Тыгра і Еўфрата. 31. Мера вагі. 33. Сталы склад супрацоўнікаў. 35. Знак дзяржавы. 36. Струнны музычны інструмент. 37. Султанат на Аравійскім паўвостраве. 38. Прасвет у сцяне. 39. Цвёрды мінерал. 40. Працэнтны прыбытак. 41. Балотная расліна. 42. Банкет. 43. Рака, якая ўпадае ў Азоўскае мора. 44. Вугальнае месцанадходжанне ў Германіі. 45. Сталіца аўтаномнай рэспублікі. 46. Філасофскае вучэнне.

Да цэнтры: 1. Хімічны элемент. 2. Вялікі клавійны інструмент. 3. Майстэрства тэатральнага танца. 4. Селянін-рэвалюцыянер з рамана А. М. Горкага «Маці». 5. Устаноўленыя стаўкі аплаты працы. 6. Мужчынскі голас. 7. Горад у Краснадарскім краі. 8. Рэгулятар у гадзінніку. 9. Задняя частка судна. 10. Шырокі шлях. 11. Прылада для штучнага асвятлення. 12. Вялікі прыгожы будынак. 13. Узброеныя сілы дзяржавы. 14. Паэт, які піша лірычныя вершы. 15. Другі ўкос. 26. Бабовая расліна. 27. Сякера. 28. Беларускі пісьменнік. 29. Дзяржава ў Азіі. 30. Штучны роў. 31. Вялікі пралетарскі пісьменнік. 32. Моцная сцюжа. 33. Рашучая атака. 34. Чарцёж мясцовасці. 35. Пачатковы момант спаборніцтваў.

АДКАЗЫ НА КРАСВОРД, ЗМЕШЧАНЫ У № 7

Па гарызанталі: 3. Панама. 5. Дранка. 8. Крама. 10. Нігер. 11. Раман. 14. Сліва. 16. Рампа. 18. Довад. 21. Вір. 22. Кантрабас. 23. Лак. 26. Карма. 27. Артур. 29. Тракт. 34. Памір. 35. Марак. 36. Траса. 39. Капрон. 40. Анкета.

Па вертыкалі: 1. Сыр. 2. Рым. 3. Палац. 4. Азія. 6. Атам. 7. Агава. 8. Крос. 9. Арка. 12. Літаратар. 13. Раз. 15. Шах. 17. Атака. 18. Драма. 19. Кіт. 20. Сан. 24. Бас. 25. Тур. 28. Вынік. 29. Торт. 30. Тэма. 31. Агара. 32. Маўр. 33. Парк. 37. Рур. 38. Сом.

Адказны рэдактар А. П. УС. Рэдакцыйная калегія: М. Н. БАРСТОК, А. С. ВАСІЛЕВІЧ, Г. Л. ДАЗОРЦАВА, Т. Т. ДЗМІТРЫЕВА, А. Н. ЗАХАРАВА, М. Ф. НІКІФАРАВА, М. М. ТУР, В. І. ФІЛПАВА.

АТ 01885

Журнал «Работница и крестьянка» на беларуском языке.

Издание ЦК КП Белоруссии.

Падпісана да друку 31/VII-59 г.

Адрас рэдакцыі: Мінск, праспект імя Сталіна, 103.

Тэлефон 3-17-51.

Друкарня імя Сталіна. Мінск. Цана 1 руб. 80 кап. Дадатак — выкрайка. Друк. арк. 3. Аўт. арк. 4.

Тыраж 170 000 экз. Зак. 460

Mogor

